

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І СІМ'Ї**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
для науковців, практичних працівників та студентів
(18 жовтня 2018 р.)

Умань
2018

УДК 159.922.7:373.2(06)

В 86

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
факультету дошкільної та спеціальної освіти*

*Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 4 від 22 листопада 2018 року)*

Головний редактор: проф. Л. В. Іщенко

Відповідальний за випуск: доц. О. М. Мельникова

Психолого-педагогічний супровід розвитку особистості дитини в умовах закладу дошкільної освіти і сім'ї: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції для науковців, практичних працівників та студентів (18 жовтня 2018 р.) / [гол. ред. Л. В. Іщенко] – Умань: АЛМІ, 2018. – 89 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції для науковців, педагогічних працівників та студентів, що відбулося 18 жовтня 2018 року на базі факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальність за зміст наукових доповідей несуть автори та їхні керівники.

УДК 159.922.7:373.2(06)

В 86

©Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2018

ЗМІСТ		
Авраменко О. О.	Особливості родинного виховання обдарованих дітей дошкільного віку	5
Андрющенко Т. К.	Здоров'язбережувальні технології як засіб гармонійного розвитку особистості дошкільника	8
Бегас Л. Д.	Поєднане виховання дошкільника в сім'ї та соціумі	13
Дука Т. М. Журавко Т. В.	Формування громадянської культури та чуття національної приналежності у дитини дошкільного віку	17
Єнгаличева І. В.	Послідовність проведення дослідницько-експериментальної роботи з дітьми дошкільного віку	21
Іщенко Л. В.	Психолого-педагогічний супровід розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності	25
Іщенко Л. В. Подкоца В. В.	Шляхи розвитку винахідливості як особистісної властивості дошкільників	29
Іщенко Л. В. Даниленко- Мерзлякова В. В.	Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності	32
Карнаух Л. П.	Використання народних поглядів у практиці сучасного родинно-суспільного виховання	35
Колонтаєвська С. В.	Виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку засобами мультиплікаційних фільмів	38
Котлова Л. О. Марчук К. А. Литвинчук А. І.	Формування професійної готовності студентів-психологів до психологічної підтримки дитини в реаліях сьогодення	40
Кравчук Н. П.	Вплив позитивного мислення у процесі розвитку особистості дитини	43
Кравчук Н. П. Тараненко О. М.	Теоретичні основи формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку	46
Кривда В. С.	Основи національно-патріотичного виховання дітей	49
Мельникова О. М. Кулинич І. І.	Соціальне здоров'я дитини як компонент побудови соціального простору міжсуб'єктних відносин в закладі дошкільної освіти	52
Підлипняк І. Ю. Кислинська І. Ф.	Сімейне виховання та його роль у формуванні особистості	56
Підлипняк І. Ю. Рогозянська Т. П.	Виховання здоров'я дітей у ДНЗ	59

Підлипняк І. Ю. Яворська А. В.	Співпраця вихователів та батьків – першооснова особистісного розвитку дошкільнят	61
Панкова А. О.	Нейропсихологічна корекція за методом заміщуючого онтогенезу як інноваційна технологія впливу на дітей з порушенням мовлення	64
Панкова А. О.	Інноваційні технології корекції мовленнєвих порушень	68
Поліщук О. В.	Виховання дітей на засадах української козацької педагогіки	71
Скрипник Н. П.	Передумови формування індивідуальності дитини дошкільного віку	74
Скрипник Н. П. Гловацька К. Г.	Дослідження розвитку вольової поведінки старших дошкільників	78
Трофаїла Н. Д.	Сім'я як первинне джерело психічного здоров'я дітей дошкільного віку	81
Шарапанюк А. Й.	Формування мовленнєвої компетенції старших дошкільників	85

ОСОБЛИВОСТІ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Авраменко О. О.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та
педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

1

Обдаровані діти складають резерв інтелектуального піднесення будь-якої нації. На сьогодні в Україні проблема обдарованості, творчості, інтелектуалу виходить на передній план у державній політиці, визначаючи пошук, навчання і виховання обдарованих дітей.

Проблема обдарованості завжди перебувала в центрі пильної уваги педагогів та науковців. Величезний внесок у розвиток теорії обдарованості, визначення принципів практичної роботи з обдарованими дітьми внесли багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: В. Ананьєв, А. Брушлинський, П. Гальперін, Дж. Гензуллі, О. Ковальов, Г. Костюк, О. Кульчицька, Н. Лейтес, О. Леонтєв, В. Мясіщев, А. Танненбаум, Б. Теплов, Ю. Гільбух та ін. Раннє виявлення, навчання і виховання обдарованих дітей становить одне з головних завдань, спрямованих на вдосконалення системи освіти. В дошкільному дитинстві виникають особливо сприятливі передумови розвитку здібностей, обдарованості забезпечується різнобічний розвиток психічних якостей особистості дитини.

Термін «обдарованість» був вперше вжитий А. Тресем у 1839 році у розумінні слова «геній». У тлумачних словниках сучасної української мови визначення обдарованості наводяться за Г. Костюком – як індивідуальна потенційна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній сфері діяльності. Г. Ананьєв, В. Чудновський та інші вчені зазначали, що обдарованість є цілісним виявом здібностей у діяльності, тобто загальною якістю, інтегрованою в діяльність. Б. Теплов вважав, що обдарованість – якісно своєрідне сполучення здібностей, від якого залежить

ймовірність більшого чи меншого успіху під час виконання тієї чи іншої діяльності [2].

Виявлення інтелектуального й творчого потенціалу особистості, стимулювання обдарованості в різних видах діяльності дошкільників, налагодження тісної співпраці педагогів з їхніми батьками стають одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти. Про це свідчать зміст низки державних документів: Закону України “Про дошкільну освіту”, “Базовий компонент дошкільної освіти” та ін.

У кожній дитині закладені певні здібності, тільки в одних вони виявляються дуже яскраво й виразно, а інших залишаються дрімати всередині. Від народження всі діти здібні, однак такі рівні здібностей, як обдарування, талант і геніальність притаманні далеко не кожному [5].

У дошкільному віці виявляється спеціальна обдарованість, ознаками якої є особливі здібності до певного виду діяльності. Як правило, їх класифікують на такі групи:

- математичні здібності;
- конструктивно-технічні здібності;
- загальні художні здібності;
- музичні здібності;
- літературні здібності;
- здібності до зображувальної діяльності.

Згідно з дослідженнями німецьких учених Герлінди та Ханса-Георга Мелхорнів, майже 50 % розумових здібностей формується у дітей до 4 років, 80 % – до 8 років.

К. Текекс розглядає таких можливих провісників обдарованості: – можливість і здатність у трирічному віці стежити за двома й більше подіями, що відбуваються; – здатність простежувати в ранньому дитинстві причинно-наслідкові зв'язки та робити висновки; – відмінна пам'ять, рання мова і абстрактне мислення; – уміння широко користуватись накопиченими знаннями; – схильність до класифікації та категоризації; – уміння ставити запитання та

створювати складні граматичні конструкції; – підвищена концентрація на чому-небудь, ступінь заглибленості в задачу; – нелюбов до готових відповідей; – підвищена електрохімічна і біохімічна активність мозку [4].

Обдаровані діти виявляють ряд характерних ознак, як то: гарна пам'ять, особистий світогляд, висока активність та наполегливість у досягненні результату у тій сфері що їх цікавить, творчий пошук, критичне мислення. Одним з найважливіших чинників розвитку обдарованості дітей є формування пізнавального інтересу. В умовах освітнього дошкільного закладу необхідно створити такі умови, що задовільняють різнобічні пізнавальні інтереси обдарованих дошкільників та водночас розвивають їх здібності, але запобігають розвитку в них переоцінки своїх можливостей, лінощів через систематичну недовантаженість [1].

Найголовнішу роль у становленні й розвитку не тільки обдарованості дитини, а і її особистості виконують батьки. Адже сім'я – це первинне природне середовище, джерело духовної та матеріальної підтримки для дитини.

Обдарована дитина має розраховувати на те, що її здібності знайдуть розуміння і підтримку батьків. Батькам потрібно сприймати обдаровану дитину перш за все як дитину, а потім – уже її талант. Обдарована дитина прагне взаєморозуміння у спілкування. Виховання у сім'ї, а особливо спільна родинна творча діяльність, встановлює рівноправний довірливий контакт між дітьми та дорослими, створює у дітей емоційно піднесений настрій, сприяє самостійному творчому прояву. Головний принцип, яким слід керуватися у вихованні обдарованої дитини, – це необтяжливе задоволення її запитів (намагатися відповідати на всі її запитання, виявляти інтерес до продуктів її діяльності й уважно їх оцінювати, виражати своє захоплення) [3].

Отже, кожна обдарована дитина володіє великим обсягом знань, значним словниковим запасом, здатністю робити висновки, умінням організовувати й узагальнювати тощо. Такі особливі діти надзвичайно вразливі, тому потребують

не лише особливої уваги, а й створення відповідного розвивального середовища. Завдання родини – створити умови для розвитку творчих здібностей і обдарованості у дітей, підтримувати інтерес та впевненість у своїх силах.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: Монографія. – Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. – 456.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
3. Лейтес Н. Ранние проявления одаренности // Вопросы психологии. – 1988. – № 4. – С.98-107. Лейтес Н. Способности и одаренность в детские годы. – М.: Знание, 1984. – 80с.
4. Тэкэкс, К. Счастливые родители одаренных детей /К. Тэкэкс // Одарённые дети / общая редакция Г. Бурменской и В. Слуцкого. – М: Прогресс, 1991. – С 15-146.
5. Холодная М. Когнитивные стили как проявление своеобразия индивидуального интеллекта. – М., 1990. – 148с.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Андрющенко Т. К.

*доктор пед. наук, завідувач кафедри
професійного розвитку педагогів КНЗ
«Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних працівників ЧОР»*

Від стану здоров'я підростаючого покоління залежить благополуччя і розвиток суспільства. Однак в останні десятиріччя спостерігається помітна тенденція до погіршення здоров'я дітей. Найбільш вагомими чинниками даного процесу вважаємо екологічні проблеми, неякісне харчування, зниження рівня життя сімей, прискорення темпу життя й зростання психологічного та

емоційного навантаження на дітей, починаючи з дошкільного віку тощо. У контексті зазначеного вище актуалізується завдання забезпечення здоров'язбережувального освітнього процесу та життєдіяльності дітей в закладах дошкільної освіти. Реалізації поставленого завдання, на нашу думку, сприяє впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти.

У сучасній науці напрацьовано багатий теоретичний і практичний матеріал з питань збереження здоров'я. Вивченням проблеми використання здоров'язбережувальних технологій у системі освіти займаються Т. Бойченко, Н. Денисенко, А. Мітяєва, В. Єфімова, М. Смірнов, М. Степанова, Л. Тіхомірова, І. Чупаха та ін. Учені вважають, що даний аспект діяльності є найважливішим у вирішенні завдань збереження і зміцнення здоров'я дітей в умовах сучасного освітнього простору. Суттєвий внесок у вирішення проблеми оздоровлення дошкільників шляхом впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти зробила Н. Денисенко. Дослідниця вважала, що «комплексне використання різних оздоровчих технологій підпорядковується визначеним освітнім та виховним завданням, закономірностям функціонування фізіологічних процесів й органічно входить до змісту заняття» [1, с. 6]. Водночас, проблема гармонійного розвитку особистості дошкільника засобами здоров'язбережувальних технологій не була предметом спеціального дослідження українських учених.

Найбільш важливим аспектом діяльності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти є різнобічний і гармонійний розвиток дітей, створення умов для збереження і зміцнення їхнього здоров'я, розвиток рухових та фізичних якостей, забезпечення безпеки життєдіяльності. Кожне заняття, інші види діяльності дітей «мають бути валеологічно обґрунтованими, тобто побудованими з урахуванням базових потреб дошкільників: потреби у саморозвитку, грі, наслідуванні, набутті досвіду» [3, с. 9].

Одним із засобів вирішення окреслених завдань є використання здоров'язбережувальних технологій, без яких став неможливим освітній процес

сучасного закладу дошкільної освіти. Однак, не зважаючи на те, що поняття «здоров'язбережувальні технології» в останній час використовується в педагогіці дуже часто, маємо відмітити, що єдиного його визначення ще не існує. Так, Л. Тіхомірова розглядає поняття «здоров'язбережувальна технологія» «не як самостійну педагогічну технологію, а як якісну характеристику освітніх технологій» [2, с. 58], оскільки вважає, що найважливішим у характеристиці будь-якої технології, яка реалізується в освітньому процесі, є її спрямованість на збереження здоров'я дітей.

А. Мітяєва також визначає поняття «здоров'язбережувальні освітні технології» як «якісну характеристику будь-якої освітньої технології, її «сертифікат безпеки для здоров'я» і сукупність тих принципів, методів, прийомів педагогічної роботи, які, доповнюючи традиційні технології навчання і виховання, наділяють їх ознакою здоров'язбереження» [4, с. 100].

На думку В. Єфімової, «поняття «здоров'язбережувальні технології» потрібно розглядати «як частину педагогічної науки, яка вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання здоровому способу життя, спрямована на вирішення питань здоров'язбереження у системі освіти; як спосіб організації, модель учбового процесу, що гарантує збереження здоров'я всіх суб'єктів навчального процесу; як інструментарій освітнього процесу, як система вказівок, які повинні забезпечити ефективність і результативність навчання разом із збереженням здоров'я учнів» [2, с. 59].

Однак, не зважаючи на те, яке визначення ми візьмемо за основу, метою впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес дошкільних навчальних закладів залишиться забезпечення високого рівня здоров'я дітей, формування у них свідомого ставлення до здоров'я, уміння зберігати і підтримувати його, самостійно та ефективно вирішувати завдання здорового способу життя і безпечної поведінки.

У даній статті ми робимо акцент на деяких здоров'язбережувальних технологіях, які доцільно використовувати в освітньому процесі з метою збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я дітей.

1. Здоров'язбережувальні технології для збереження *фізичного здоров'я* дошкільників.

Фітбол-гімнастика – включає виконання гімнастичних вправ на великих еластичних м'ячах різного діаметру і кольору. Вони допомагають створити позитивну емоційну атмосферу, викликати у дітей інтерес до виконання фізичних вправ і рухів. Спільна робота рухового, вестибулярного, зорового і тактильного аналізаторів, що включаються при виконанні вправ з м'ячем, підсилює якість виконання рухів. Рухові дії з гімнастичними м'ячами зміцнюють м'язи спини й черевного пресу, але головне, формують навички правильної постави та рухової активності. Крім того, така діяльність сприяє вдосконаленню функцій рівноваги і рухового контролю, а також зміцненню та розслабленню м'язів і можуть бути використані для тренування серцево-судинної та дихальної систем.

Степ-аеробіка – тренування, в основу якого покладено різні способи спуску та підйому на спеціальну степ-платформу. Під час занять на степ-платформах покращується вентиляція легенів, поступово формуються навички правильного дихання під час рухів. Ці заняття підходять для дітей різних вікових груп і різного рівня підготовленості.

2. Здоров'язбережувальні технології для збереження *соціального здоров'я* дошкільників.

Казкотерапія. У казкових сюжетах відображаються душевні та суспільні конфлікти людей, гармонійно поєднується реальне і фантастичне. Казкотерапія спонукає дітей проводити паралелі між казковими ситуаціями і реальним життям людей, аналізувати проблеми казкових героїв і шукати способи їх розв'язання. Сюжети пропонованих казок передбачають можливість зміни поведінки героїв у кращій бік, а також наявність ситуацій вибору, які потребують від них правильного рішення. Через казку дитина вчиться бачити та розуміти свої проблеми і, перетворюючись у казкового героя, розповідати про власні почуття та переживання.

3. Здоров'язбережувальні технології для збереження *духовного та психічного здоров'я* дошкільників.

Кольоротерапія – ефективний метод впливу кольором на організм людини з метою відновлення і збереження його нормальної життєдіяльності. Яскраві кольори приваблюють дошкільнят. Вони дають можливість почувати себе комфортно. Кожний колір випромінює свою енергію і впливає на розумовий, душевний і фізичний стан дітей. Під час проведення кольоротерапії у дітей формується уявлення про лікувальний вплив кольорів на здоров'я людини, створюються умови для використання на практиці отриманих знань. Виходячи з цього, в роботі з дітьми доцільно використовувати:

- вправи на релаксацію («Зелений ліс», «Зоряне дихання», «Морський бриз», «Зробимо кольорову водичку», «Вип'ємо кольоровий сік»);
- графічні вправи («Намалюємо свій настрій», «Диво лінії», «Позбудемось образи, страху», «Перефарбуємо», «Розфарбуємо») тощо.

Сміхотерапія – сприяє виникненню позитивних емоцій, зміцненню імунної системи, внутрішніх органів та системи кровообігу, покращенню кровопостачання мозку. Сміх є своєрідним механізмом захисту мозку дитини від стресів. Він допомагає зняти напруження з 80 груп м'язів, підняти настрій, позитивно впливає на фізичний розвиток дітей. Сміх рівнозначний прогулянці лісом чи кисневому коктейлю.

У процесі сміхотерапії, під час проведення «хвилинок-веселинок», веселих розваг, гуморин, свят сміху, які викликають позитивні емоції, діти усвідомлюють, що сміх – це здоров'я. Елементи сміхотерапії корисно застосовувати під час проведення фізкультхвилинок, фізкультпауз, на перервах між заняттями, на прогулянках тощо.

Впровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти здоров'язбережувальних технологій забезпечує дітей знаннями щодо різноманітних форм підтримки здоров'я, сприяє формуванню у дошкільників свідомого ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, надає можливість реалізації отриманих знань у практичній діяльності. Перспективою

подальшого наукового пошуку з даної проблеми буде дослідження інших умов, які забезпечують гармонійний розвиток особистості дошкільника.

Список використаних джерел:

1. Денисенко Н. Ф. Оздоровчі технології в освітньому процесі / Нінель Федорівна Денисенко // Дошкільне виховання. – 2004. – № 12. – С. 4–6.
2. Єфімова В. М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень / В. М. Єфімова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 1. – С. 57–60.
3. Здоровьесберегающие технологии в образовательно-воспитательном процессе / И. В. Чупаха, Е. З. Пужаева, И. Ю. Соколова. – М. : Илекса, Народное образование; Ставрополь : Ставропольсервисшкола, 2003. – 400 с.
4. Митяева А. М. Здоровьесберегающие педагогические технологии: [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / А. М. Митяева. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 192 с.

ПОЄДНАНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКА В СІМ'Ї ТА СОЦІУМІ

Бегас Л. Д.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Для поліпшення якості освіти необхідно висувати єдині вимоги до дошкільних закладів та різних форм власності. Тому доцільно створити й; матеріально-технічну базу, програму методичного забезпечення дошкільної освіти, удосконалити економіку дошкільної освіти шляхом перерозподілу коштів на кожну дитину.

Такі моделі були розроблені дитячим психотерапевтом Х. Джинотом. Тут чітко наголошується важливий обмін досвіду виховання між батьками. Одне із завдань із виховання свої дітей батьків допомогти їм зрозуміти себе, що, зрештою, уможливить краще розуміння своїх дітей. Інше завдання стояло перед вихователями та батьками. Проявити самоповагу, оскільки лише впевнені

у собі батьки зможуть виховати впевнених у собі, психологічно здорових дітей. Наведені моделі об'єднані пріоритетом інтересів сім'ї над інтересами суспільства, спрямованістю взаємодії з батьками передусім на вирішення проблем родини.

В зарубіжній педагогіці питанням взаємодії дошкільного закладу з батьками приділяється значна увага. Її підпорядковано меті гармонійного розвитку дитини шляхом розвитку сім'ї загалом.

Сучасні реалії вимагають запровадження в навчальний процес новітніх технологій дошкільної освіти, що потребувало поліпшення навчально-методичного забезпечення освітнього процесу. На сучасному етапі розвитку український освітній простір потребує кардинальних змін. Потрібно вдосконалити не лише освітню систему, а й поліпшити підготовку педагогічних кадрів. У першу чергу, від учителя, його компетентності, сформованої під час професійного навчання, залежить якість педагогічного процесу.

Виховуючи підростаюче покоління слід звернутися до витоків родинної педагогіки. Вона розглядає виховання дитини, як певну взаємодію батьків у конкретних умовах, що впливають на виховання та соціальне становлення особистості. Вихователі, і батьки мають бути добре обізнані з особистісними якостями дитини: з її фізичним, психічним здоров'ям, стійкістю нервової системи, реагуванням на різні види подразнень, виявлення різних інтересів та можливостями тощо.

У розвитку й вихованні дитини інтегруються зусилля і впливи сім'ї та дошкільних закладів. Пріоритетним у духовному становленні дитини визнається вплив сім'ї. Дошкільні заклади мають чимало переваг для всебічного гармонійного розвитку дошкільника. Вони є початковою ланкою системи безперервної освіти в Україні і забезпечують полегшене входження дитини в різні життєві соціальні осередки, в тому числі в шкільний колектив. Цим позначається демократичний підхід, за яким сім'я має вибір і водночас несе відповідальність за виховання дитини.

В минулому залишається авторитарна уніфікована система освіти.

Тому сучасний організатор дошкільної освіти покликаний бути насамперед організатором методичної роботи. Для цього йому важливо володіти такими вміннями: ставити мету, конкретизувати її у вигляді завдань; проектувати і планувати методичну роботу загалом та за окремими блоками; раціонально будувати власну діяльність; регулювати й коригувати заплановане; аналізувати стан здійснення навчально-виховної роботи, рівень майстерності вихователів, ефективність методичної роботи з кадрами; обґрунтовано здійснювати контроль та аналіз здобутих результатів; робити вдосконалення управління процесом підвищення кваліфікації.

Саме тому, слід учити студентів досліджувати зміст й структуру діяльності методиста, класифікувати функціональні обов'язки, віднаходити шляхи вдосконалення його праці. Варто зазначити, що на сучасному етапі зростають вимоги до якості та ефективності роботи вихователів. Важливу роль в удосконаленні їхньої психолого-педагогічної підготовки та підвищенні педагогічної майстерності відіграють методичні служби. Першою ланкою є методична служба дошкільного навчального закладу. Вона має так організувати роботу, щоб вихователь міг не лише поповнювати свої фахові знання, а й впроваджувати їх у практичну роботу з дітьми, сприяючи становленню дитини як особистості.

Дитина розглядається як суб'єкт педагогічних зусиль, унікальна індивідуальність, що активно і самобутньо опановує дійсність, реалізує свій творчий потенціал, живе в неповторному дошкільному дитинстві, задовольняє свої потреби, інтереси і є центральною фігурою в педагогічному процесі.

Не відкидаючи основних методичних форм роботи з педагогічними кадрами, якими є педрада, консультації, педгодини, колективні перегляди занять, семінари, семінари-практикуми, слід прагнути наповнювати їх новим сучасним змістом, узгоджуючи його з Базовим компонентом дошкільної освіти. Тому така програма досить складна, вимагає ґрунтовних психолого-педагогічних знань вихователів ДНЗ.

Відтак, ознайомлення з програмою нового зразка та підготовка студентів до її реалізації у практичній діяльності – першочергові завдання всіх викладачів. Методична підготовка майбутнього організатора дошкільної освіти, полягає в тому, щоб він освоїв діяльність, яка обумовлена структурою і функціями дошкільних методик виховання і навчання дітей як самостійних наукових галузей.

Можна дійти до висновку, що формування батьків як педагогів є важливою проблемою в нашій країні. Адже сім'я є головною ланкою у вихованні дитини, що має забезпечувати достатні матеріальні й педагогічні умови для інтелектуального, фізичного, морального і духовного розвитку.

Майбутній фахівець з дошкільної освіти має оволодіти науково-методичною підготовкою з цілої низки навчальних дисциплін: організації і керівництва дошкільними закладами, теорії і методики фізичного виховання дітей, теорії і методики розвитку рідного мовлення дітей, теорії і методики формування елементарних математичних уявлень, основ образотворчого мистецтва.

Науково-методичний комплекс навчальних дисциплін кафедр слід розглядати як ефективний засіб, який підвищує ефективність усіх видів діяльності. Особливого значення у науково-методичному комплексі надається базовим дошкільним навчальним закладам, де студенти мають можливість спостерігати та аналізувати постановку роботи з дітьми, з вихователями, а також реалізовувати власні освітні проекти навчання та виховання дітей. сучасні інноваційні технології дошкільної освіти. Викладачі повинні забезпечити студентів як підручниками, так і авторськими лекціями, які вчать орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивають аналітичні та пошукові здібності дітей.

Сучасні дошкільні заклади потребують вихователів-майстрів, які мають постійно удосконалювати свою педагогічну майстерність, підвищувати свій професійний рівень. Проте для цього необхідна глибока внутрішня мотивація, прагнення працювати самостійно над собою. Навчальна діяльність повинна

мати творчий характер, враховувати специфіку майбутньої професійної діяльності, індивідуально-психічні особливості студентів, їхні нахили, здібності, зацікавлення, життєві орієнтири і намагання .

Отже, у вихованні дітей слід поєднувати елементи наукової педагогіки та родинно-національних традицій, звичаїв і обрядів у підготовці батьків та вихователів до здійснення ними виховної функції за умови підвищення педагогічної культури сім'ї загалом. У набутті педагогічних знань батькам повинні надавати допомогу дитячі садки та школа, які є найавторитетнішими інституціями виховання людини й педагогічної просвіти сучасної сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Базова програма дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. – К.: Світич, 2006. – 304 с.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О. Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко та ін. – К.: Світич, 2009. – 2018 с.
4. Пехота О.М. Індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя: Автореф. дис. докт. пед. наук: 13.00.04. – К., 1997. – 52 с.

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЧУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ У ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дука Т. М.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини*

Журавко Т. В.

*студентка II курсу 602 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Проблема громадянського виховання була актуальною в історії наукової і педагогічної думки, її важливість висвітлено у низці наукових праць серед яких

варто зазначити наукові доробки Г. Ващенко, С. Русової, Г. Сковороди, К. Ушинського, В. Сухомлинського, розкривають методологічні засади патріотичного виховання молоді.

Зазначені автори переконливо доводять, що процес громадянського становлення особистості вимагає постійного аналізу, науково - творчого обґрунтування та розробки інноваційних технологій його здійснення [5].

Відомий український педагог Василь Сухомлинський був першим, хто (за радянських часів) звернувся до громадянського виховання як до головної педагогічної проблеми. Для Василя Олександровича громадянськість – складна ідейно - моральна якість людини. Найповніше цю проблематику видатний педагог розробив у працях «Народження громадянина», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителям», «Методика виховання колективу» [5].

Виховати свідомого громадянина і патріота означає сформувати в дитини комплекс певних знань, особистісних якостей і рис характеру, що є основою специфічного способу мислення та спонукальною силою у повсякденних діях, вчинках, поведінці. Йдеться про:

- ◆ патріотичну самосвідомість, громадянську відповідальність і мужність, громадську ініціативність та активність, готовність працювати для розквіту Батьківщини, захищати її, підносити її міжнародний авторитет;

- ◆ повагу до Конституції, законів Української держави, прийнятих у ній правових норм, сформовану потребу в їх дотриманні, високу правосвідомість;

- ◆ досконале знання державної;/ постійну турботу про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя й побуту;

- ◆ повагу до батьків, свого родоводу, традицій та історії рідного народу, усвідомлення своєї належності до нього як його представника, спадкоємця та наступника;

- ◆ дисциплінованість, працьовитість, творчість, турботу про природу та екологію рідної землі;

♦ фізичну досконалість, моральну чистоту, високу художньо-естетичну культуру.

І наше завдання – навчити дітей:

♦ любити свій народ таким, яким він є, з його сильними і слабкими сторонами;

♦ шанувати не лише героїчне минуле України, а й непрості будні сьогодення державотворення;

♦ прагнути робити добро, віддавати свої сили і здібності на користь рідній країні;

♦ відчувати себе не байдужими споживачами, а господарями на своїй землі, від кожного з яких залежить її розквіт і добробут.

♦ Громадянськість – це пристрасть людського серця, і донести до юних душ пристрасть боротьби можна лише тоді, коли ти сам повстаєш перед своїми вихованцями як громадянин».

Патріотизм – одне з найбільш глибоких людських почуттів. Як правило, це поняття розуміють як відданість і любов до Батьківщини, до свого народу, гордість за їхнє минуле й сьогодення, готовність до її захисту.

Це почуття є одним із найважливіших духовних надбань особистості. Воно характеризує вищий рівень розвитку особистості й проявляється в її активно-діяльній самореалізації на благо Батьківщини. Саме тому формування патріотизму на сучасному етапі є фундаментом і опорою суспільного й державного устрою та запорукою ефективності функціонування всієї системи соціальних і державних інститутів [6].

Засвоєння патріотичних цінностей і норм є тривалим процесом. Вони не закладені у генах, це не природна якість, а соціальна, і тому не успадковується, а формується цілеспрямовано, системно, із використанням певних принципів та методів діяльності з підростаючим поколінням [2].

Національне виховання має здійснюватися на всіх етапах навчання дітей та молоді, забезпечувати всебічний розвиток, гармонійність та цілісність

особистості, розвиток її здібностей та обдаровань, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури.

У контексті сьогодення перед нами постає першочергове завдання – виховання гідних громадян, освічених, толерантних та патріотично налаштованих. Тоді Україна буде єдиною й справді незалежною [1].

Головна мета національного виховання – плекання свідомого громадянина, сприяння набуттю дитиною соціального досвіду, засвоєнню національних та загальнолюдських цінностей, формування у неї високої духовності й фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури, культури міжнаціональних відносин, потреби та вміння жити в громадянському суспільстві [3].

Національне виховання найвиразніше має втілюватися в змісті освітньої діяльності, її навчально-дидактичному та методичному забезпеченні; у створенні предметно-просторового розвивального етносередовища, атмосфери духовної та національної єдності всіх учасників освітнього процесу.

Список використаної літератури:

1. Боришевський М. Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості // Цінності освіти і виховання особистості: Наук.-метод.зб. – К., 2007. – С. 21-25.
2. Боришевський М. Формули громадянина-творця. Соціально-психологічний портрет громадянина // Світло. – 2008 – №3. – С. 8-9.
3. Вишневецький О. Громадянське виховання: благо чи небезпека? // Освіта. – 2010. – № 44. – С. 3. – № 45. – С. 4-5.
4. Ігнатенко П., Крицька Л. Громадянське виховання: історичний аспект // Шлях освіти. – 2007.– № 1. – С. 38-43.
5. Оржехівський В. Громадянська освіта формує громадянина // Відродження. – 2000. – № 1. – С. 3-5.
6. Сухомлинський В. Народження громадянина / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори. В 5-ти т. – Т.3. – К. : Рад. шк., 1976.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКО- ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Єнгалічева І. В.

магістрантка 610 групи

факультету дошкільної

та спеціальної освіти

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

Нині, у закладах дошкільної освіти велика увага приділяється дослідницько-експериментальній роботі. Однак, науковцями не достатньо обґрунтована методика організації дослідницько-експериментальної роботи з дітьми дошкільного віку. Основними причинами недосконалої розробки даної методики ми вважаємо дефіцит методичної літератури та відсутність спрямованості вихователів на даний вид діяльності. Це призводить до уповільненого впровадження дитячого експериментування на заняттях з дошкільцями в ЗДО.

Дослідницько-експериментальна робота – це спеціально організований процес формування природознавчої компетентності у дітей старшого дошкільного віку, навичок природовідповідної поведінки, природоохоронної діяльності на основі нагромадження знань про природу. Особливості організації дослідницько-експериментальної роботи в закладах дошкільної освіти досліджували такі науковці як Н. Бібік [2], А. Богуш [3], Н. Лисенко [4], Н.Токаренко [7] та ін. Увага науковців була звернена на особливості організації куточку дослідницької діяльності, засоби організації, структуру роботи та її етапів, особливості ускладнення різних видів експериментування.

Аналізуючи праці вчених та спираючись на власний досвід варто наголосити, що успішне проведення дослідницько-експериментальної роботи можливе при умові дотримання певної поетапності. Тому вважаємо за доцільне більш детально розглянути основні завдання поетапної дослідницько-експериментальної роботи з дітьми дошкільного віку.

Варто зазначити, що найбільш ґрунтовно завдання кожного етапу дослідницько-експериментальної роботи описано у працях Н. Токаренко [7].

Вона пропонує чотири етапи проведення такої роботи до яких ставить певні завдання.

Відтак, перший етап найскладніший та характеризується підготовкою до дослідницько-експериментальної роботи. Завданнями даного етапу є виявлення знань дітей про певні об'єкти та явища; створення атмосфери зацікавленості; власне планування досліджу.

Розпочинається перший етап із постановки вихователем мети, цілей й завдань, яких необхідно досягнути у ході виконання даного виду роботи. Після цього підбираються форми, методи, прийоми та засоби реалізації поставлених завдань. Вони мають відповідати віковим, особистісним та психологічним особливостям дошкільників і реалізовуватися відповідно до загально дидактичних принципів. Засоби навчання для дослідницько-експериментальної роботи відіграють значну роль в активізації пізнавальної діяльності дітей та являють собою невід'ємний елемент у освітньому процесі. Правильно підібрані засоби навчання дають змогу реалізувати цілі навчання, принципи і закономірності навчання; підвищують рівень підготовленості дошкільників до проведення дослідницько-експериментальної роботи; мотивують дітей до діяльності [5, с. 42].

Перед проведенням дослідницько-експериментальної роботи, вихователь чітко встановлює часові межі дослідницької діяльності. Нескладні дослідження можна проводити під час занять (іноді не лише на одному занятті), прогулянок чи екскурсій. Складні дослідження потребують підготовки як з боку вихователя так і з боку дошкільників (наприклад: на одному занятті діти вивчають нову інформацію, а на іншому – здійснюється дослідницька діяльність) [1, с. 8]. На цьому етапі важливе місце займає пошук вихователем цікавої інформації про певний об'єкт, створення сюрпризного моменту та атмосфери зацікавленості шляхом підготовки цікавих розповідей, казок, загадок чи гри.

Другий етап розпочинається з проведенням експерименту. Завданнями даного етапу є: висування гіпотез (припущень); обговорення умов проведення

дослідку (умови мають бути однакові, окрім однієї, щоб забезпечити «чистоту» дослідку); підготовка спеціального обладнання.

Особливість цього етапу полягає у висуненні припущень (наприклад, вихователь задає дітям запитання: «Що буде якщо в посудину з водою помістити пір'їну, камінець, дерев'яний кубик?»). Якщо припущення є правильним, це перевіряється експериментально, якщо ні – спростовується (також на прикладі дослідку). Вихователю необхідно пам'ятати, що потрібно враховувати припущення висунені всіма дітьми, а не лише окремих осіб. Такий підхід до роботи вмотивує всіх дітей до активної участі в дослідно-експериментальній роботі. За необхідності, експеримент повторюється декілька разів, при цьому вихователь може змінювати об'єкти впливу (наприклад: зміна запаху води есенцією, оцтом, лимонним соком; дослідження прозорості води шляхом поєднання замуленої води, молока, олії зі звичайною водою). Необхідно пам'ятати, що вимагати від дітей тиші під час проведення експерименту чи по його закінченню не потрібно, адже так діти виражають свої емоції від почутого та побаченого.

По закінченню проведення дослідницько-експериментальної роботи результати обов'язково повинні обговорюватися. Власне обмін думками, щодо проведеного експерименту є третім етапом організації експериментальної діяльності. Основними завданнями можна вважати: виконання дослідку та фіксування його результатів. Цей етап можна організувати у вигляді гри чи вправи, що дозволить не лише вислухати думку кожної дитини, але й підтримувати дисципліну під час організації дослідку.

Четвертий етап дослідницько-експериментальної роботи – підбиття підсумків та обговорення (підтвердження або спростування) припущень висунутих дітьми [6]. На цьому етапі основними завданнями виступає обговорення отриманого результату та проголошення висновків. При цьому початкові припущення підтверджують або спростовують

Отже, при організації дослідницько-експериментальної роботи поетапна робота допоможе вихователю правильно скерувати свою діяльність та дає

змогу реалізувати цілі навчання, принципи і закономірності навчання; підвищує рівень підготовленості дошкільників до вивчення нового матеріалу; мотивує дітей до діяльності.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. В. Природничі науки в казках, запитаннях, завданнях, дослідях. Науково–методичний посібник для дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку / Г. В. Беленька. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
2. Бібік Н. Ознайомлення з навколишнім світом / Н. Бібік // Початкова школа. – 2001. – №6. – С. 53–58.
3. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник / А. М. Богуш. – Київ : Слово, 2008. – 408 с.
4. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник–педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ / Н. В. Лисенко. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. – 400 с.
5. Михайліченко Т. Інтеграція пошуково–дослідницької діяльності з різними видами діяльності дошкільників / Т. Михайліченко // Вихователь–методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С. 42–50.
6. Спостереження. Види спостереження [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://svitohlyad.com.ua/osvita/sposterezheniya-tse-scho-typu-sposterezhen>.
7. Токаренко Н. Консультація «Організація експериментально–дослідницької діяльності дітей дошкільного віку» [Електронний ресурс]. Режим доступу до джерела: <http://poippo.pl.ua/otmz/news/2/experiment.pd>.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МОВЛЕННЕВО- ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Іщенко Л. В.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології
та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законів України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності і різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ „Я”; засвоює і створює культурні цінності, виступаючи при цьому активним суб'єктом взаємодії. Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного закладу сформованість у нього комунікативної компетенції. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт з довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Зазначимо, що мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А.М.Богущ, М.С.Вашуленко, Н.В.Гавриш, О.Л.Кононко та ін.). Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення (діамонологічної компетенції) – важлива умова

повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу.

Важливе місце в системі засобів розвитку зв'язного мовлення дошкільників посідає гра. Її вплив на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (А.Я.Коменський, С.Ф.Русова, В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський та ін.), психологів (Ю.А.Аркін, М.Я.Басов, П.П.Блонський, Л.С.Виготський, Н.Д.Виноградов, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн, Д.Н.Узнадзе, та ін.), сучасних педагогів (Л.В.Артемова, А.К.Бондаренко, Г.І.Григоренко, Р.І.Жуковська, В.Г.Захарченко, Т.О.Маркова, Д.В.Менджерницька, О.І.Сорокіна, О.П.Усова, Г.С.Швайко, К.І.Щербакова та ін.).

Психологи розглядають гру як діяльність, що відображає дійсність шляхом активного її перетворення (Ю.А.Аркін, Л.С.Виготський, О.М.Леонтьєв, О.Р.Лурія, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн та ін.). У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток гри. Це перехідна, проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій та свободою слова.

Провідним засобом розвитку зв'язного мовлення виступає ігрова діяльність, зокрема вербальні ігри, які умовно поділяють на два типи:

- ігри, побудовані на стабільній ситуації, що забезпечують обмін типовими репліками або зв'язними висловлюваннями в межах діалогічного спілкування і стимулюють побудову діалогічних єдностей;

- ігри, побудовані на динамічній ситуації, сюжетно-рольові ігри, які створюють умови для навчання дітей ланцюжку зв'язних висловлювань, об'єднаних одним сюжетом, тобто стимулюють монологічне мовлення.

Важливо створити необхідні умови для самостійної мовленнєво-ігрової діяльності дітей, у процесі якої діти потрапляли в ігрові мовленнєві ситуації, що стимулювали дітей до побудови різних типів діалогу і монологу, трилогу, полілогу. Дітям потрібно було організувати і пояснити гру, продовжити гру, змінити її сюжет або дійових осіб (ролі), виявити свої творчі здібності.

Осбливо цінною є розроблена Н.Луценко система ігрових мовленнєвих вправ, які використовуються як частина заняття (ігровий прийом – розігрування діалогу) з розвитку мовлення і художньої літератури, на індивідуально-групових іграх-заняттях. А саме: тренувальні: підстановочні („Зустріч на вулиці”, „Телефонна розмова”, „Улюблений герой”, „Що ти думаєш про це?”) і трансформаційні („Уявіть що ви...”, „Розпитай друга про...”, „Про що говорили друзі?”, „Продовж далі”, „Про що розмовляють діти?”); комунікативні: питально-відповідні („Запитай у телепузика, з яким ти щойно познайомився...”, „Швидко дай відповідь на запитання”, „Хто більше запитає?”) і реплікові („Заборонені слова”, „Ланцюг слів”, „Зустріч друзів”); описові: репродуктивні („Закінчи речення”, „Скажи правильно”, „Де зроблено помилку?”), ситуативні („Відгадай за описом?”, „Продовж далі”, „Аукціон іграшок”) і композиційні („Опиши картинку”, „Буває чи не буває”, „Придумай гру”, „Вмій пояснити”). Тренувальні ігрові вправи найбільш легкі, вони забезпечували частотну повторюваність одних і тих самих мовленнєвих зразків, у нашому випадку – типів і форм діалогу. Серед тренувальних вправ використовували насамперед підстановочні, метою яких було засвоєння дітьми готових мовленнєвих зразків, мовленнєвих моделей, різних типів діалогу шляхом повторення та імітації в ігровій формі. Проілюструємо прикладами. Тренувальна мовленнєва вправа „Зустріч на вулиці” з метою засвоєння дітьми діалогу-розпитування. Вихователь повідомляє дітям: „Уявіть собі, діти, що ви в незнайомому місті і вам потрібно розпитати, як пройти до крамниці. По дорозі ви зустріли незнайому людину, мене. Зараз ви всі по черзі будете розпитувати мене, як потрапити до іграшкової крамниці. Пам’ятайте, що я для вас незнайома людина”. Діти по черзі розпитують вихователя. Вихователь нагадує, які мовленнєві штампи, репліки, формули мовленнєвого етикету потрібно використати.

В освітньому процесі дошкільного закладу доцільно широко використовувати ігрові мовленнєві вправи та ігрові мовленнєві ситуації з метою складання дітьми різних типів монологу: опису, розповіді, міркування, пояснення. Так, на заняттях із розвитку мовлення діти складають описові розповіді за

предметними картинками, описують іграшки, розповіді з власного досвіду („Мій вихідний день у сім’ї”, „На гостинах у бабусі”, „Моя улюблена казка”, „Моя подруга Оленка”), творчі розповіді на групу слів, за планом вихователя, на тему, запропоновану вихователем, розповіді-етюди, розповіді-мініатюри з використанням дидактичних ігор і ігрових мовленнєвих вправ і ситуацій, вербальних ігор.

Діяльність вихователя має бути спрямована на активізацію монологічного мовлення дітей безпосередньо у вербальних іграх за змістом знайомих художніх творів, зокрема: режисерські, театралізовані, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, ігри інсценування. Дітям пропонують скласти сюжет своєї казки і розіграти її, скласти казковий сценарій і показати його дітям через театр іграшок (режисерські ігри).

Для самостійного складання казок доцільно використовувати прийом моделювання казкового сюжету. Дітям пропонують букви, символи, за допомогою яких вони повинні скласти казку. Пізніше букви замінюються будь-якими іншими умовними символами. Наприклад у вербальній грі “Моделюємо казку” стимулюють дітей за допомогою умовних картинок-символів розповідати знайомі казки, а потім складають нові варіанти казки, варіюючи послідовність сюжетної лінії, введенням героїв, змінюючи місце події тощо

Список використаних джерел:

1. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років / А.М.Богуш // Монографія. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2004. – 376с.
2. Гавриш Н.В. Розвиток зв’язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод.посіб. – К.: Вид.дім „Шкіл.світ”: Вид. Л.Галіцина, 2006. – 119с.
3. Луцан Н.І. Методика розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор / Н.І. Луцан К.: Педагогічна думка, 2009. – 216с.

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІНАХІДЛИВОСТІ ЯК ОСОБИСТІСНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Іщенко Л. В.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології
та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Подкоца В. В.

*магістранта ФДСО
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про дошкільну освіту» пріоритетним напрямом реформування системи освіти є її особистісна орієнтація, а саме: формування активної й творчої особистості, яка здатна до успішної адаптації, прогресивних перетворень у житті суспільства. У документах також зазначено, що сучасна система освіти має створити умови для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина.

Найяскравішим проявом творчості є винахідництво (Н. Ветлугіна, В. Давидов, Н. Менчинська, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, П. Якобсон та ін.). На думку вчених, винахідництво – це найвищий рівень науково-технічної творчості.

Проблему дитячого винахідництва вивчали науковці минулого й сучасності, серед яких О. Андрєєв, В. Богат, Н. Ваганова, М. Віднічук, В. Крутецький, В. Кузьменко, Я. Пономарьов, О. Ревуцька, М. Туров П. Якобсон та інші. Дослідники вважають, що винахідництво дошкільників характеризується специфічними особливостями: по-перше, створений дитиною винахід вирізняється своєю неочевидністю, складністю пошуку рішення, відмінністю від існуючих у досвіді дитини зразків, по-друге, такий продукт є корисним лише для тих видів діяльності дошкільника, що відповідають її віку (перш за все, ігрової, а також образотворчої, конструктивної, музично-ритмічної тощо), та характеризується відносною новизною, тобто, у своїй переважній більшості винаходи дошкільника не є соціально значущими.

Важливою умовою розвитку винахідливості в дошкільному дитинстві, на наш погляд, є забезпечення психологічного комфорту, як в умовах сімейного виховання, так і в навчальному закладі. Е. Торренс у своїх працях підкреслює, що спадковий потенціал не є найважливішим показником творчої продуктивності. Від батьків та оточення, в якому росте і розвивається дитина, залежить розвиток її творчої особистості, перетворення творчих імпульсів на творчий характер. Розвинути або знищити творчий потенціал дитини ще в дошкільні роки спроможні сім'я та найближчі дорослі люди.

Психологами доведено, що підґрунтям продуктивної творчої діяльності є наявність душевного комфорту, вміння зберігати високий психологічний статус, готовність змінювати форми власної поведінки в залежності від динаміки життєвих ситуацій (В. В. Клименко, В. О. Моляко, В. М. Мясищев та інші).

Тобто, творчу й винахідливу дитину потрібно «вирощувати» в особливій атмосфері, де панують взаємоповага, свобода особистісних проявів, позитивний емоційний настрій, психологічний комфорт, наявність необхідного обладнання, розвивальне середовище, можливість залишитись наодинці з самим собою тощо.

Не менш значущим моментом в розвитку винахідливості в дошкільника є створення умов для його творчої самореалізації. Вчені довели, що саме творча самореалізація і є кінцевою метою евристичного навчання

Спираючись на результати досліджень В.Кузьменко, Н.Лейтеса, Н.Макаренко, В.Моляко, О.Петровського, М.Поддякова, П.Торренса, В.Фадеева та інших, які були спрямовані на вивчення особливостей прояву творчості, креативності та винахідливості особистості, а також, беручи до уваги сфери особистісного розвитку (ціннісну, мотиваційну, пізнавальну, смислову), окреслимо психологічні чинники розвитку винахідливості дітей дошкільного віку, серед яких такі:

1. Внутрішні чинники розвитку винахідливості, до яких відносимо:
 - Цінування дитиною власної системи правил розв'язання завдань;

- інтерес дошкільника до перетворення навколишньої дійсності шляхом створення нових, раніше неіснуючих у досвіді дитини образів чи предметів;

- прагнення дитини переосмислювати функції об'єктів з метою використання їх у новій якості;

- потреба дошкільника у творчому самовираженні.

2. Зовнішніми чинниками розвитку винахідливості в дошкільників вважаємо:

- Соціально-психологічні (творчий характер взаємин з оточуючими; наявність позитивного психологічного клімату в родині – атмосфери взаєморозуміння, підтримки, захищеності, особистісної свободи, прояву ініціативності; компетентність батьків в питаннях розвитку винахідливості в дітей)

- Освітні (створення креативно збагаченого навчально-виховного середовища: забезпечення відповідних умов для розвитку винахідливості, використання спеціальних методів розвитку винахідливості; високий творчий потенціал педагога: прагнення до постійного самовдосконалення та творчого зростання, готовність сприймати все нове та використовувати у своїй діяльності, сприяння творчій реалізації вихованців, розвитку їхньої винахідливості).

Таким чином, важливими чинниками розвитку винахідливості дошкільників є внутрішні, в основі яких лежать такі критерії, як творча уява, евристичність, гнучкість мислення, самостійність та зовнішні, серед яких соціально-психологічні та освітні.

Активізація цих чинників, на нашу думку, сприятиме активізації резервів винахідливості дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012. – 62с.
2. Закон України «Про дошкільну освіту». – К. : Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2001. – С. 4-25.

3. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результат досліджень / [за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики]. – Житомир : Вид-во ПП Рута, 2007. – 320 с.
4. Клименко В. В. Психологія творчості : навчальний посібник / В. В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В МОВЛЕННЄВО-ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Іщенко Л. В.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології
та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Даниленко-Мерзлякова В. В.

*магістранта ФДСО
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Розвиток зв'язного мовлення дітей дошкільного віку є однією із стрижневих проблем дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності і різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ „Я”; засвоює і створює культурні цінності, виступаючи при цьому активним суб'єктом взаємодії. Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного

закладу сформованість у нього комунікативної компетенції. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт з довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Зазначимо, що мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства (А.Богущ, М.Вашуленко, Н.Гавриш, О.Кононко та ін.). Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний розвиток зв'язного мовлення (діамонологічної компетенції) – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу.

Проблема розвитку зв'язного мовлення дошкільників не є новою в науковій проблематиці. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах проблеми: психологічному (Л.Виготський, Г.Леушина, О.Лурія, Т.Піроженко, С.Рубінштейн, І.Синиця та ін.); лінгвістичному (Т.Ладиженська, Л.Щерба та ін.); педагогічному (Л.Ворошніна, В.Захарченко, А.Зрожевська, Е.Короткова, Н.Кузіна, Н.Орланова, Є.Тихеева та ін.); лінгводидактичному (А.Богущ, О.Білан, Н.Гавриш, С.Караман, С.Ласунова, Н.Малиновська та ін.).

Важливе місце в системі засобів розвитку зв'язного мовлення дошкільників посідає гра. Психологи розглядають гру як діяльність, що відображає дійсність шляхом активного її перетворення. У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток гри. Це перехідна, проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій та свободою слова.

Дослідження ігрової діяльності (Л.Артемова, Р.Жуковська, Т.Маркова, Д.Менжерницька, О.Усова та ін.) засвідчили, яке місце посідає гра в пізнанні світу дитиною. У ній здійснюється практичне, дієве засвоєння раніше одержаних знань. Інтерес дитини до тієї чи іншої гри поступово вичерпується в міру засвоєння знань і вмінь, що їх складають, тому вона розвивається,

з'являються нові сюжети, ролі. У грі дитина має можливість виявити самостійність більшою мірою, ніж у будь-якій іншій діяльності: дитина сама обирає сюжет гри, іграшки, партнера і т. ін. Саме у грі найбільш повно активізується суспільне життя дітей. Гра дозволяє дітям уже в перші роки життя самостійно використовувати ті чи інші форми спілкування. У ході гри між дітьми виникають два види взаємовідносин:

- відносини, які визначаються змістом і правилами гри;
- реальні відносини, що виявляються у зв'язку з грою.

У процесі розвитку гри дитина оволодіває компонентами, які властиві будь-якій діяльності: навчається ставити мету, планувати, домагатися результату. Пізніше вона переносить ці вміння на інші види діяльності насамперед на навчальну і навчально-мовленнєву. Гра є найефективнішим засобом вияву мовленнєвої активності дітей, гра стимулює до мовленнєвої активності навіть мовчазних дітей і дітей з порушенням мовлення. Слід зауважити, що гра, з однієї сторони, самостійною діяльністю дитини, з іншої – необхідний вплив дорослого, щоб гра стала його першою “школою”, засобом виховання і навчання.

Отже, гра – це соціальне явище, яке виникає у процесі історичного розвитку з трудових дій. Водночас вона є свідомою, цілеспрямованою діяльністю, в якій виражається потреба дитини в активності, в ній активізуються і розвиваються всі психічні процеси, в тому числі і мовлення, формується особистість дошкільника.

Таким чином, розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності відбувається за певними стадіями, а саме:

- ознайомлення дітей з текстами художніх творів (казки, оповідання, малі жанри фольклору), зміст яких стимулював би дітей до організації ігрової діяльності;

- послідовне введення в мовлення дітей різних типів (запитання, відповідь, розпитування, домовленість, обговорення, обмін враженнями) і форм

діалогу (діалог, трилог, полілог) та монологу (опис, розповідь, розмірковування, пояснення);

- занурення дітей в мовленнєво-ігрову діяльність (ігрові мовленнєві вправи, словесні і вербальні ігри, мовленнєві комунікативно-ігрові ситуації, сюжетно-рольові ігри тощо);

- педагогічне стимулювання ініціативної, креативної, самостійної мовленнєво-ігрової діяльності дітей.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012. – 62с.
2. Богуш А.М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2004. – 376с.
3. Богуш А.М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. – Одеса: „Слово”, 2004. – 176с.
4. Гавриш Н.В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.-метод. посіб. – К.: Вид.дім „Шкіл.світ”: Вид. Л.Галіцина, 2006. – 119с.

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ПОГЛЯДІВ У ПРАКТИЦІ СУЧАСНОГО РОДИННО-СУСПІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Карнаух Л. П.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології
та педагогіки розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Впродовж багатолітнього розвитку українського суспільства проблема виховання дітей мала різне розуміння, яке залежало від соціально-економічних, політичних та історичних умов, рівня розвитку філософсько-релігійних і педагогічних уявлень про дитину та її місця у соціальному середовищі.

Життя дітей з перших днів існування було включене в побут батьків, які передавали свій досвід виживання: захисту від ворогів і небезпек, добування їжі, користування знаряддями праці, взаємодії з іншими людьми. Тобто,

виховання малюків забезпечувалось за допомогою механізму соціального наслідування – передавання досвіду попередніх поколінь наступним.

На цьому ґрунті і постала народна педагогіка, провідними виховними засобами якої стали поведінка і вчинки батьків, народний фольклор, вірування, свята, народні звичаї та традиції, родинно-побутова культура та мова.

Надання батьками великого значення фізичному розвитку малят було обумовлене важким життям української сім'ї. Щоденна клопітка праця, в яку залучалися діти змалечку, вимагала неабиякого здоров'я та сили. Тому фізичне здоров'я, витривалість, стійкість завжди були в пошані у народу. І культивувалися батьком як незмінні цінності. Вважалося, що здоров'я – найбільший скарб, дар Божий, тому його прагнули берегти і вчили цьому дітей [4, с. 46].

Актуальними залишаються на сьогоднішній день думки про основні умови гармонійного виховання дітей, які залежать від батьків: ведення здорового способу життя та дотримання гігієни в родині, збереження теплих емоційних стосунків в сім'ї, неприпустимість залякування, яке негативно впливає на психічне здоров'я дитини.

Усі елементи народної культури: мова, казки, духовні й літературні традиції – впливають на формування базових якостей особистості дитини.

Увесь уклад життя народу сприяв вихованню дитини працею і в праці, виховував пошану до батьків, старших і турботливе ставлення до молодших. Найважливішими традиціями батьківського виховання були: суворість і вимогливість у сімейних взаєминах, особиста відповідальність кожного члена сім'ї за доручену йому справу, взаємодопомога та взаємовиручка, пошана до старших за віком, батьківське благословення, сумлінність, доброзичливість, скромність, повага до праці та людини, провідна роль родинних стосунків [3, с. 105].

Про силу виховного впливу батьків красномовно свідчать українські народні прислів'я та приказки: «Який кущ, така й хворостина, які батьки, така й дитина», «Який дуб – такий тин, який батько – такий син», «Батько і мати – два

сонця в хаті», «Як батьки ставиться до своїх дітей, так і діти ставляться до своїх батьків».

Невдячність дітей, неповага до батьків трактується у фольклорі не тільки як порушення засновничих морально-етичних засад сімейного й узагалі людського співжиття, а й як тяжка провина, злочин, за який неминуча розплата. Такий погляд утверджується як у ліричних піснях, так і в більш розгорнутих сюжетних, епічних прозових і пісенних фольклорних творах.

Проведений аналіз надбань української народної педагогіки з проблеми виховання дітей під впливом батьків свідчить про доцільність використання народних поглядів у практиці сучасного родинно-суспільного виховання.

Поєднання підходів народної педагогіки з досягненнями сучасної науки забезпечить реальні можливості для вироблення ефективної методики гендерного виховання дітей відповідно статі на рівноправних паритетних принципах соціальної взаємодії, що і стане предметом нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Вихор С.Т. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та юнацького віку. Дис.. канд. . наук / Вихор С.Т., – Тернопіль, 2005. – 272 с.
2. Кравець О. М. Сімейний побут і звичаї українського народу : історико-етнографічний нарис / О. М. Кравець ; [відп. ред. В. Т. Зінич]. — К. : Наукова думка, 1966. — 199 с.
3. Курчатова А. В. Шанобливе ставлення до батька як аспект морального виховання дітей старшого дошкільного віку / А. В. Курчатова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. — Випуск 1.41 (93). — Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2013. — С. 105–108.
4. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : навч.-метод. посібник / М. Г. Стельмахович. — Київ : ІЗМН, 1997. — 231 с.

ВИХОВАННЯ ДОБРОЗИЧЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО ОДНОЛІТКІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ

Колонтаєвська С. В.

*викладач кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Реалії соціального життя в Україні вимагають нових підходів до виховання підростаючого покоління. Для гармонійного розвитку українського суспільства в майбутньому, важливо модернізувати умови й удосконалювати педагогічні технології виховання і утвердження загальнолюдських цінностей у стосунках людей. Вирішення окреслених завдань неможливе без виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку. Вихованням доброзичливої особистості мають пронизуватися всі сторони навчально-виховної діяльності педагогів, починаючи з дошкільного навчального закладу – першої ланки в системі освіти.

Практично всі освітні програми для дітей дошкільного віку містять розділ, який спеціально присвячений вихованню моральних якостей особистості, хоча називатися предмет такого виховання може по-різному: «соціально-емоційне» виховання, або «моральне» виховання, або формування гуманного ставлення до інших людей і ін. Важливість цього завдання очевидна. Саме в дошкільному віці складаються основні етичні інстанції, оформляються і зміцнюються основи особистості і ставлення до інших людей. Разом з тим методи такого виховання далеко не настільки очевидні і представляють серйозну педагогічну проблему. [5, с. 45].

У вітчизняній педагогіці проблема виховання гуманних і, отже, доброзичливих відносин традиційно займала чільне місце. Аналіз поглядів педагогів і мислителів Росії, М.В. Ломоносова, А.Н. Радищева, Л.Н. Толстого, К.Д. Ушинського та ін., дозволив виявити наявність у поглядах поняття «спрямованість особистості» як прояви доброзичливого ставлення дітей до оточуючих під впливом сформованих моральних почуттів. Доброзичливість –

ставлення до людини, орієнтоване на сприяння її блага, на здійснення добра. Суб'єктивно доброзичливість проявляється в прихильності, симпатії, співчутті. З моральної точки зору доброзичливість є обов'язком людини, а стосовно всіх людей вимога доброзичливості визначається мораллю рівності людей і правом кожної людини на повагу.

Проблема виховання гуманних, доброзичливих відносин в групі дошкільнят стояла перед педагогами завжди. У більшості існуючих програм головним методом соціально-емоційного виховання є засвоєння моральних норм і правил поведінки. Більшість дітей вже з 3-4 років правильно оцінюють хороші і погані вчинки інших персонажів: вони прекрасно знають, що потрібно ділитися з іншими, поступатися і допомагати слабким, проте в реальному житті їх вчинки, як правило, далекі від усвідомлюваних правил поведінки. Крім того, доброзичливість і чуйність зовсім не зводяться до виконання певних правил поведінки. [2, с.107] .

Очевидно, що гуманне ставлення до інших засновано на здатності до співпереживання, до співчуття, яка проявляється в самих різних життєвих ситуаціях. Значить, потрібно виховувати не тільки уявлення про належну поведінку та комунікативні навички, а й, передусім моральні почуття, які дозволяють приймати і сприймати чужі труднощі і радості, як свої. [3 с. 76].

Неможливо уявити собі життя сучасної дитини без телевізора, мультфільмів, які є найулюбленішими та найпоширенішими елементами її довкілля, що за впливовістю на свідомість можуть в багатьох випадках позмагатися навіть із батьками та іншими значимими чинниками виховного впливу [1, с. 105]. Саме мультфільм став сьогодні для дитини одним із основних носіїв і трансляторів уявлень про світ, відносини між людьми і норми їхньої поведінки. Вони стають темою для обговорення в групі однолітків, сюжетом гри і засобом залучення дитини до культури [4, с. 7].

За словами М. Сітцевої, «у буденній свідомості мультиплікації сприймаються як невід'ємний складник дитинства, засіб розважання та розвитку підростаючої особистості» [6].

Мультфільми є одним із засобів впливу на процес соціалізації особистості. Персонажі мультфільмів демонструють дитині різні способи взаємодії з навколишнім середовищем. Вони формують в неї первинні уявлення про добро і зло, поняття позитивної та негативної поведінки. Порівнюючи себе з улюбленими героями, дитина має можливість навчитися позитивно сприймати себе, справлятися зі своїми страхами і труднощами, шанобливо відноситися до інших. Події, що відбуваються в мультфільмі, дозволяють підвищувати обізнаність, розвивати мислення і уяву, формувати світогляд дитини. Таким чином, мультфільм - цей ефективний засіб виховання дитини [7].

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н. В. Вплив мультфільмів на формування моральної свідомості у дітей // Н.В. Гавриш, Г.А. Клокова / Вісник ЛНУ імені Тараса Григоровича Шевченка
2. Шевченка 2013. Ч. II. № 13 (272). С. 103 – 110.
3. Лебединський В. В. Порушення психічного розвитку у дітей.- М., 1985. Смирнова, Є., Гударева О. Сучасні п'ятирічні діти: особливості гри і психічного розвитку. // Дошкільне виховання, 2011, №3, С.69-75.
4. Смирнова Е. О. Психолого-педагогическая экспертиза мультфильмов для детей и подростков // Е. О. Смирнова, М. В. Соколова / Культурно историческая психология. 2014. Т. 10. № 4. С. 4 – 11.
5. Якобсон С. Г. Проблемы этического развития детей. М.: Наука 1984.
6. Sittseva M. The role of the cartoons in child's development in the conditions of information society URL: <http://www.inforum.in.ua/conferences/12/2/12>.
7. <http://www.7ya.ru/>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДИТИНИ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

Котлова Л. О.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології розвитку та
консультування*

Марчук К. А.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри психології
розвитку та консультування*

Литвинчук А. І.

*асистент кафедри психології розвитку та
консультування
Житомирського державного університету
імені Івана Франка*

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об’єктивна тенденція розвитку всіх сфер суспільного життя і визначає реформування системи освіти, основною метою якого - є створення умов для розвитку, самореалізації особистості і забезпечення високої якості освіти на новій концептуальній основі в рамках компетентнісного підходу врегулювання та подолання будь - яких конфліктних ситуацій в освітньому середовищі ВНЗ.

Рівень розумового розвитку, засвоєні знання і вміння тривалий час вважалися основними критеріями готовності людини до професійної діяльності. Проте вимоги, які висувають реалії сучасності до фахівців багатьох професій, нині дуже високі, і це стосується й психологічного компонента (професійна мотивація, ставлення людини до професії та до себе як професіонала, особистісні та професійні якості тощо).

Особливостями цих вимог до особистості фахівців психологічних спеціальностей є те, що наявність розвитку певних якостей не зумовлена тільки зовнішніми умовами, а, насамперед, це найважливіший компонент і показник успішності реалізації їх у професії.

Процес формування професійної готовності до діяльності психолога, вважає Р. Д. Санжаєва [2], походить успішно за дотримання таких умов:

- діагностичних (вивчення й урахування стану компонентів готовності за допомогою начального, проміжного й підсумкового “зрізів”, вивчення індивідуально-типологічних особливостей суб’єктів діяльності);
- змістових (оволодіння суб’єктом уміннями організації діяльності відповідно до певного набору критеріїв: рівень і характер мотивації,

адекватність змісту і структурі діяльності, орієнтаційна, операціональна повнота тощо);

– процесуальних (створення системи знань філософського, психологічного, культурологічного плану з урахуванням специфіки регіону та орієнтованої на загальнолюдські цінності).

Результати психологічного аналізу професійної діяльності психолога, проведеного Л.В. Лежніною [1], стали підґрунтям для опису автором моделі його діяльності й особистості.

Конкретними критеріями готовності, на думку науковця, є компетенції як сукупність знань, умінь і якостей, які забезпечують здатність вирішувати професійні завдання. Л.В. Лежніна виділяє десять видів ключових компетенцій психолога, диференційованих у три групи:

– компетенції психолога як особистості й суб'єкта життєдіяльності: компетенції здорового способу життя, ціннісно-сислової орієнтації у світі, інтеграції, громадянської позиції, самовдосконалення, саморозвитку;

– компетенції, що стосуються соціальної взаємодії психолога в соціальній сфері: компетенції соціальної взаємодії, компетенції у спілкуванні;

– компетенції, які стосуються конкретної діяльності психолога: компетенції професійної діяльності (загальнопрофесійні та спеціальні, що відповідають психологічній структурі діяльності), інформаційних технологій та ін.

Саме на розвиток цих компетенцій, на думку вченої, треба звертати увагу в підготовці майбутніх психологів. Як і багато інших дослідників, Л.В. Лежніна говорить про необхідність не тільки давати майбутнім психологам знання з різних дисциплін, а й розвивати їх особисті якості, проводити діагностичні схеми та виявляти ті проблеми, які потребують вирішення в період навчання [1].

Одночасно з наданням студентам необхідних знань та розвитком їх професійних навичок значну увагу треба приділяти розвитку особистісного

компонента, який найчастіше є основною причиною багатьох труднощів у становленні майбутнього психолога-фахівця.

Список використаних джерел:

1. Лежнина Л.В. Готовность психолога образования к профессиональной деятельности: этапы, механизмы, технологии формирования : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / Л.В. Лежнина. –М., 2009. – 20 с.

2. Санжаева Р.Д. Психологические механизмы формирования готовности человека к деятельности : дис. д-ра психол. наук / Р.Д. Санжаева. – Новосибирск, 1997. – 347 с.

ВПЛИВ ПОЗИТИВНОГО МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Кравчук Н. П.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології
та педагогіки розвитку дитин
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Нині, в період інформаційного розвитку суспільного життя, людині ще в більшій мірі потрібно бути здоровою, успішною та щасливою. Але чим краще матеріальне забезпечення людини, тим більше вона піддається стресовим ситуаціям і схильна до депресій [3]. Для вирішення цієї проблеми використовуються різні чинники психолого-педагогічного впливу, основне значення серед них має позитивне мислення.

Термін «позитивне мислення» увійшов у науковий обіг у 1952 р. Позитивне мислення за своєю сутністю – це віра в успіх. Основоположником позитивної психології, як «науки про оптимальне функціонування людини» став Мартін Селігман – президент Американської психологічної асоціації (1998) [3, с. 10].

Позитивне мислення – тип мислення, де при вирішенні життєвих завдань людина бачить, переважно, чесноти, а не недоліки; удачі, успіхи, життєві

уроки, а не помилки і невезіння; цілі і завдання, а не проблеми; можливості, а не перешкоди; свої бажання і ресурси, а не потреби і потреби [2].

Ряд науковців зазначає, що закладати основи позитивного мислення слід ще в дошкільному віці (розвиток позитивної Я-концепції дитини (С. В. Білецька), сценарій психологічної студії у формуванні позитивного мислення (С. І. Гавриш), технології формування позитивного мислення (Л. Назаренко) тощо [1].

Один із основних чинників розвитку позитивного мислення людини є «Я-концепція» – образу свого Я, особистої думки про себе, що формується, за твердженням спеціалістів, під впливом минулого досвіду, наших успіхів та невдач, ставлення до нас людей, особливо в дитячі роки, власної зовнішності. «Я-концепція» буває позитивною (позитивне ставлення до себе, самоповага, відчуття власної цінності, віра в свої сили, успіх, оптимізм) і негативною (негативне ставлення до себе, відчуття власної неповноцінності, песимізм) [1].

Вихователі закладів дошкільної освіти мають володіти теоретичними основами формування позитивного мислення у дітей дошкільного віку, перевагами якого є:

- концентрація уваги лише на позитивних моментах;
- вміння пробачати один одного;
- бажання приносити радість іншим людям;
- висловлювати вдячність;
- допомагає впоратися з невдачею;
- зберігати свіжість емоційного сприйняття тощо.

Недоліками позитивного мислення є:

- бачити тільки позитивні сторони реального життя;
- неправильний оптимізм породжує самообман і не дозволяє бачити небезпеку;
- заперечення проблем тощо.

Для усунення цих недоліків необхідно забезпечити наступне:

- створити необхідні умови для розвитку інтересів дітей;

- дотримуватись режиму дня, сприяти тому, щоб організація життєдіяльності дітей забезпечила їх бадьорим і радісним настроєм, тобто щоб кожна дитина відчула себе щасливою;

- розширювати уявлення дітей про оточуюче життя (життя сім'ї, праці, відпочинку, дошкільного закладу тощо);

- розвивати пізнавальні та креативні здібності у дітей, активізувати їх рухову діяльність;

- заохочувати прояви уяви, ініціативи у виборі діяльності, розвитку задумів;

- важливо щоб між дорослим та дитиною створювалась особлива, довірлива форма спілкування;

- організація ігрової діяльності повинна носити яскраво виражений емоційний характер;

- зі старшими дошкільниками потрібно створювати проблемні ігрові завдання у формі запитань, рекомендацій, порад та обговорення;

- розвивати позитивний спосіб мислення та світогляд у цілому, а також ефективно їх використовувати, – це розмовляти з ними чесно та ставити навідні запитання.

Отже, формування позитивного мислення у дітей дошкільного віку передбачає пояснення їм значення позитивного способу життя та вчити приймати й отримувати максимальну користь із того, що вони мають. При цьому слід враховувати інтереси, здібності, вікові особливості дітей, що забезпечить розвиток творчої особистості дошкільника. Все це згодом помітно відбивається на самопочутті дітей і взагалі на настрої в оточуючому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Голобородько Є. Розвиток позитивного мислення вчителів у системі післядипломної освіти URL: repository.sspu.sumy.ua/.../Rozvytok%20pozyt%20uvnoho%20... (дата звернення: 16.10.2018).

2. Позитивне мислення ПСИХОЛОГІС. URL: psychologis.com.ua/pozitivnoe_myshlenie-1.htm (дата звернення: 17.10.2018).
3. Ben-Shahar T. Happier: Learn The Secrets to Daily Joy and Lasting Fulfillment. New York: McGraw-Hill Education, 2007. 192 p.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Кравчук Н. П.

*кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри психології
та педагогіки розвитку дитин
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Тараненко О. М.

*магістранта ФДСО
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Сучасна наука свідчить, що здоров'я людини є складним феноменом глобального значення, який може розглядатися як філософська, соціальна, економічна, біологічна, медична категорія, як індивідуальна і суспільна цінність, явище системного характеру, динамічне, постійно взаємодіюче з навколишнім середовищем, що, у свою чергу, постійно змінюється [1, с. 15].

Вимоги сучасної освіти – це створення умов для повноцінного, всебічного розвитку особистості. Це відображено в державних документах, а саме: Законах України „Про дошкільну освіту” (2001 р.), „Про охорону дитинства” (2002 р.), „Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні” (1998 р.), „Національній доктрині розвитку освіти” (2002 р.), концепціях: „Концепції дошкільного виховання в Україні” (1993 р.), „Концепції інтегративної українознавчої валеологічної освіти в Україні” (1996 р.) а також у Державних програмах: Державній національній програмі „Освіта” („Україна ХХІ століття”) (1993 р.), Державній програмі „Діти України” (2001 р.) та ін.

Слід зазначити, що здоров'я – поняття багатопланове. Це не лише відсутність хвороб, а й комфортне психологічне самопочуття, гарний настрій,

високий рівень пристосування до умов навколишнього середовища, добробут. Тобто це гармонійне поєднання фізичного, психічного, духовного й соціального здоров'я як результат самодисципліни, самопізнання, самореалізації на основі стійкої потреби бути здоровим. Таким чином, у структурі здоров'я виділяють чотири складові: психічне, фізичне, духовне та соціальне здоров'я.

Здорову особистість необхідно виховувати від самого народження, активізуючи педагогічний вплив у період дошкільного дитинства. За даними психологів, саме у дошкільному віці слід виховувати бережливе ставлення до власного здоров'я.

Наукові доробки свідчать про пошук шляхів формування здоров'я у дітей дошкільного віку, які стосуються фізичного виховання (Е. Вільчковський, Н. Денисенко, О. Дубогай та ін.).

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні (1999 р.) розглядається питання валеологічної освіти, як окремих напрям у вихованні дітей дошкільного віку розкривається у сфері „Я сам” [2]. У цій сфері акцентується увага на єдності в дитячій особистості трьох складників: „Я-фізичного”, „Я-психічного” і „Я-соціального”, що цілком відповідає сучасним уявленням про сутність поняття „здоров'я”. Також розкрито сутність названих змістових ліній, а також наведено показники компетентності дітей у кожній з них на момент закінчення закладу дошкільної освіти.

Варто зазначити, що володіння людиною відповідною компетенцією позначається терміном «компетентність». Якщо компетенція є, насамперед, нормою освітньої підготовки, то компетентність – це якість особистості, яка необхідна для якісної продуктивної діяльності у певній сфері, здатність якісно виконувати функції якогось виду діяльності; оскільки видів діяльності багато, тому й існує чимало видів компетентностей.

Поняття «компетентність» розглядаємо як **результат** оволодіння особистістю якісно новими знаннями, уміннями та компетенціями у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів за відповідним профілем

підготовки та успішне їх використання у практичній діяльності [3].

Поняття «*здоров'язбережувальна компетентність*» – ключова категорія нашого дослідження – введена до наукового обігу вітчизняної педагогічної науки порівняно недавно, одночасно з такими термінами, як «здоров'язбережувальні освітні технології», «формування культури здоров'я» тощо.

Аналіз наукової літератури показав, що поняття «*здоров'язбережувальна компетентність*» досліджено недостатньо, тому опрацювання літератури (В. Волканова [6], А. Кисла [4], А. Кошель [4], В. Стасенко [6] та ін.) дало можливість сформулювати власне визначення дефініції «здоров'язбережувальна компетентність», яку розуміємо, як особистісне утворення, яке характеризується позитивною мотивацією на здоровий спосіб життя, оволодіння системою практичних умінь та навичок, які забезпечують збереження та зміцнення здоров'я та використання їх у повсякденному житті.

Поняття «здоров'язбережувальна технологія» трактується як використання в навчально-виховному процесі оздоровчих методів та методик навчання, а також збалансованість навчального й фізичного навантаження, спрямованого на збереження, зміцнення та відновлення здоров'я вихованців.

Отже, поняття «здоров'язбережувальна технологія» ми розглядаємо як процес цілісного психофізичного впливу на особистість, який сприяє збереженню, зміцненню та відновленню здоров'я дитини.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко Т. К. Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей дошкільного віку: дис. ... д-ра пед. наук. Умань, 2015. 503 с.
2. *Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання.* – 1999. – № 1. – С. 5–19.
3. *Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова.* Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2010. 324 с.

4. Кисла О., Кошель А. Формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку засобами здоров'язбережувальних технологій.
5. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.
6. Стасенко В., Волканова В. Здоров'язбережувальні технології / упор. Н. Мурашко. Київ: Шкільний світ, 2013. 120 с. (Серія «Бібліотека «Шкільного світу»).

ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Кривда В. С.

*викладач кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Попри те, що останнім часом значно посилилася увага до національно-патріотичного виховання дітей, у практиці роботи виявляється чимало прогалин і проблемних питань. Тож, на нашу думку, варто звернутися до праць фундаторів основ національного виховання – С. Русової, В. Сухомлинського, В. Кузя, Ю. Руденка, З. Сергійчука, А. Цюся та інших.

Н. Гавриш і К. Крутій поняття «патріотизм» трактують таким чином: «Патріотизм (від грец. *patris* – батьківщина, *patriots* – співвітчизник) – одне з найглибших почуттів, гордість за матеріальні й духовні досягнення свого народу, своєї Батьківщини, бажання зберігати її характерні особливості, культурні надбання, готовність захищати інтереси свого народу» [3, с. 2].

В. Сухомлинський обґрунтував теорію національного самовизначення учнів у процесі навчання і виховання та на практиці реалізував ефективну модель патріотичного виховання дітей.

В. Кузь, Ю. Руденко, З. Сергійчук вказують на те, що правильно організоване національне виховання формує повноцінну цілісну особистість, суверенну індивідуальність, яка щиро цінує свою громадську, індивідуальну і

особистісну гідність, совість і честь. Завдяки національному вихованню у дітей найповніше враховують природні задатки, формують національний склад мислення, психіки, національний характер і світогляд. Отже, йдеться про необхідність систематичного і цілеспрямованого виховання національного типу особистості, формування в неї національної свідомості і самосвідомості, чим досягається духовна єдність поколінь, наступність національної культури і безсмертя нації [4, с. 64-65].

Постійно розвиваючись, національне виховання поглиблюється, збагачується новим змістом, формами і методами впливу на підростаючі покоління.

Нині, в період бурхливого національного відродження, школа, педагогічні колективи покликані творчо осмислити уроки минулого, суть сучасних суспільних процесів і на цій основі підготувати міцний фундамент для відродження і утвердження української та інших національних систем виховання народів (етносів), які живуть на території України.

Національна система виховання – інтегроване багатокomпонентне поняття. Її складником є патріотичне, художньо-естетичне, фізичне, моральне, духовне, трудове, інтелектуальне та інші вектори виховання різнобічно розвиненої сучасної глобалістської особистості, але, насамперед, патріота своєї Вітчизни.

Особливо загострилася проблема національно-патріотичного виховання із 2014 року викликана ситуацією соціального неспокою у нашій державі. Події на Сході України змусили всіх усвідомити: система національно-патріотичного виховання дітей, починаючи з дошкільної ланки, потребує кардинальних змін.

Виходячи із вищезначеного, домінуючим виховним вектором виступає національно-патріотичне виховання, що закладає підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які будуть розглядати державу як запоруку власного особистісного розвитку. Тому й освітньо-виховний процес в дошкільних і загальноосвітніх закладах має будуватися на ідеях гуманізму, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, готовності до змін.

А. Богуш наголошує на тому, що розбудова національної системи освіти, її успішне реформування вимагає поєднання національного педагогічного досвіду попередніх поколінь з новітніми розробками сьогодення. Особливу увагу педагогічного загалу вона акцентує на педагогічній спадщині С. Русової, науковим кредо у вихованні дітей якої було «виховання на національному ґрунті». С. Русова вважала, що лише національне виховання спроможне виплекати цілісну, високоморальну, патріотично налаштовану особистість.

Поняття «патріотизм» І. Бех обґрунтовує як «особливе безумовне (тобто засноване не на зовнішньому підкріпленні, а на внутрішньому прагненні) й високосмислове (не меркантильне) почуття-цінність, яке характеризує позитивне ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе» [2, с. 2]. Він звертає увагу і на те, які саме якості особистості маємо розвивати у дошкільнят. При цьому провідними визначає такі: усвідомлене бережне ставлення дитини до власної оселі, дитсадка, вулиці, міста, села, до національних традицій і надбань; любов до народу, Батьківщини, держави; почуття власної гідності; готовність до самопожертви тощо.

І. Бех радить спонукати дітей до патріотичних вчинків, разом реалізувати процес їх здійснення і досягнутий результат (практична користь для людей, духовна користь для себе). При цьому педагог має продемонструвати своє задоволення від дій дітей.

Почуття патріотизму – одна з провідних цінностей, що мають сформуватися в дитини ще в дошкільному віці. Без цього її соціальне життя буде неповноцінним, вона не матиме можливості повністю самореалізуватися в суспільстві. Умовами ефективного національно-патріотичного виховання Н. Гавриш і К. Крутій визначають такі:

- умови, що стосуються професійної діяльності педагога;
- умови, що визначаються віковими психологічними особливостями дітей дошкільного віку;
- умови, що пов'язані зі специфічними особливостями впливу національних культурних традицій на людину.

Отже, завдання кожного сучасного освітнього закладу – створити освітнє середовище як підґрунтя національно-патріотичного виховання та сприяти засвоєнню принципів толерантності (терпимості), рівності прав та плюралізму думок дітьми різних національностей та віросповідань, допомогти дітям зрозуміти, що кожна людина повинна зробити свій внесок у пануванні в Світі Миру, Добра, Щастя, Гармонії, Благополуччя.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. Національно-патріотичне виховання в українському дитячому садку: Концепція Софії Русової та сьогодення / А. Богуш // Дошкільне виховання. – 2016. – № 2. – С. 2-5.
2. Бех І. Патріотизм має бути дієвим: Сучасний підхід до патріотичного виховання / І. Бех. // Дошкільне виховання. – 2016. – № 8. – С. 2-
3. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Н. Гавриш, К. Крутій // Дошкільне виховання – 2015. – № 8. – С. 2-7.
4. Кузь В. Г. Українська козацька педагогіка і духовність / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. □ Умань, 1995. □ 114 с.

СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ ЯК КОМПОНЕНТ ПОБУДОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПРОСТОРУ МІЖСУБ'ЄКТНИХ ВІДНОСИН В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Мельникова О. М.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини*

Кулинич І. І.

*студентка 11 курсу 601 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

До особливостей сучасної соціалізації відносяться фактори ціннісної нестабільності і швидка зміна соціальної ситуації розвитку, збільшення об'єму і характеру інформаційного потоку, в якому знаходяться діти, провідна роль освіти та ін. З огляду на це раннє навчання дітей дошкільного віку, збіднення і

звуження різновікових зв'язків в дитячому суспільстві, зростаючий дитиноцентризм сучасної сім'ї, - все це негативно позначається на фізичному, психічному і соціальному здоров'ї дитини.

Однією з важливих сучасних тенденцій дошкільної освіти є посилення уваги щодо проблем соціального здоров'я дітей дошкільного віку. Соціальне здоров'я як показник успішності або неуспішності соціалізації людини характеризується ступенем її соціальної адаптації в суспільстві, наявністю передумов для всебічної і постійної активності в соціумі.

Центральною характеристикою соціального здоров'я дошкільника виступає гармонійна взаємодія дитини як з самим собою, так і з найближчим оточенням. Даній взаємодії сприяє, перш за все, гармонізація процесів соціалізації-індивідуалізації дитини в родині і групі однолітків. Процес засвоєння дитиною соціальних норм, принципів життєдіяльності – явище складне. За своїм змістом цей процес являє собою єдність, яка одночасно і постійно відтворює протиріччя двох сторін: соціалізації та індивідуалізації, які, одночасно, являють собою два взаємодоповнюючих процеси, що забезпечують становлення цілісної особистості. У процесі соціалізації-індивідуалізації здійснюється як усвідомлення, засвоєння і реалізація соціальних норм, відносин, так і присвоєння та реалізація нової «самостійності» дитини (нового рівня самосвідомості, самовизначення), що забезпечує їй можливість подальшої реалізації в житті себе як дієвого суб'єкта.

Відповідно, головним критерієм соціального здоров'я особистості виступає не ступінь її пристосування, конформізму, а ступінь її незалежності, впевненості, самостійності, ініціативності, незакомплексованої, що проявляються в реалізації соціального в індивідуальному.

З точки зору педагогіки важливо визначити фактори ризику порушення соціального здоров'я та оптимальні умови його становлення.

Відтак, фактори ризику порушення соціального здоров'я умовно поділяються на дві групи:

- 1) об'єктивні (чинники середовища);

2) суб'єктивні (обумовлені індивідуально-особистісними особливостями).

До середовищних факторів відносяться:

- несприятливі сімейні фактори (порушення в дитячо-батьківських відносинах, спотворені форми прояву батьківської любові, низький рівень психолого-педагогічної культури батьків і їх педагогічна безграмотність, протиправна поведінка дорослих та ін.);
- несприятливі фактори, що виникають в дошкільному закладі (дискомфортні відносини дитини з педагогами і однолітками).

До внутрішньоособистісних факторів ризику відносяться:

- характеристики, які обумовлюють знижену стійкість до стресу (особливо нервової системи, властивості темпераменту);
- неадекватну реакцію на невдачі, неуспішність в діяльності і спілкуванні (контроль, самооцінка, критичність).

Тому можна виділити наступні педагогічні умови, які сприятимуть оптимальному розвитку соціального здоров'я дитини в дошкільному віці:

1) збагачення змісту соціального простору відносин дитини для надання їй можливості більш повного розкриття себе в стосунках з навколишніми, творчого засвоєння соціально схвальних цінностей, якостей особистості, зразків поведінки;

2) поступове розширення соціального простору відносин кожного вихованця задля сприяння побудови дитиною свого автономного світу, усвідомлення нею своїх відмінностей від інших і накопичення соціального досвіду, розвитку соціальної впевненості;

3) організація корекційно-розвиваючої роботи з дітьми групи ризику з метою гармонізації суперечливості їх особистісного розвитку та формування адекватної самооцінки;

4) організація системи психолого-педагогічної допомоги педагогам, батькам у побудові особистісно-розвиваючих взаємин з дитиною і в подоланні соціально-психологічних труднощів у взаєминах один з одним.

Відповідно до зазначених умов ми виділяємо наступні функції соціального простору відносин в закладі дошкільної освіти: інтегративна; розвиваюча; регулююча.

Разом з тим, зміст системи соціально-рольових відносин як компонента соціального простору відносин дитини в ЗДО має бути направлено:

- на формування у дітей готовності до позитивного прийняття об'єктивно існуючої системи соціальних ролей;

- на розширення уявлень щодо багатоаспектності соціальних ролей;

- на розвиток здатності до рольової поведінки, на соціальне навчання дошкільників адекватним формам і способам поведінки в складних мінливих умовах соціальної взаємодії.

В контексті нашого дослідження міжособистісні відносини розглядаються як ефективний засіб формування системи цінностей дошкільника, що є регулятором його поведінки, а також як найважливіша умова забезпечення соціального здоров'я. В зв'язку з цим, до завдань, що стоять перед педагогами з метою забезпечення успішної інтеграції дитини в соціальний простір дошкільної установи через систему міжособистісних зв'язків, відносяться:

- 1) створення умов для формування позитивного ставлення дитини до дитячо-дорослої спільноти закладу дошкільної освіти і для розвитку мотивації на активне включення її в соціальний простір;
- 2) збагачення змісту міжособистісних відносин дитини з дорослими і однолітками для надання їй можливості більш повного розкриття себе в стосунках з оточуючими і набуття особистістю якостей суб'єктивності – самостійності, активності, вміння бачити соціальні відносини на основі свого неповторного особистісного потенціалу;
- 3) поступове розширення системи міжособистісних відносин дитини з однолітками і педагогами як в умовах дошкільного закладу, так і за його межами для формування соціально компетентної поведінки і соціальної впевненості;

4) організація динаміки соціометричних відносин, що дозволяє кожному члену дитячої групи побувати на різних рівнях соціометричної структури з метою вироблення різних стратегій поведінки в соціальному житті.

Таким чином головним педагогічним змістом побудови соціального простору відносин в закладі дошкільної освіти є формування соціального здоров'я дитини.

Список використаних джерел:

1. Абраменкова В.В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре. - М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж : Изд - во НПО «МОДЭК», 2000. - 416 с.
2. Демакова И. Гуманизация пространства детства // Народное образование. - 2001. - № 4. - С. 167-172.
3. Иванова Н.В. Формирование социального пространства отношений ребенка в дошкольном образовательном учреждении. - Череповец: ЧГУ, 2002. -150 с.

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Підлипняк І.Ю.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини*

Кислинська І. Ф.

*студентка 1 курсу 502 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Історія людського суспільства поклала на батькову голову відповідальність за своїх дітей, за організацію життя родини, коронувавши їх як найперших і незамінних вихователів у житті кожної людини.

Батьківська мудрість є духовним надбанням дітей, сімейні стосунки побудовані на громадянському обов'язку, відповідальність, мудрій любові й вимогливій мудрості батька й матері, самі стають величезною виховальною силою.

У сім'ї однаково важлива роль належить як батькові так і матері. Про силу виховного впливу батьків красномовно говорить такі українські народні прислів'я і приказки: “який кущ, така й хворостина, який батько, така й дитина”. “Які мамо й тато, таке й дитятко” слова батька та матері для дитини має авторитетне значення. Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей [2].

Добре виховати своїх дітей – не тільки найголовніший моральний, а й конституційний обов'язок кожного батька і кожної матері. За виховання синів і дочок батьки відповідають перед суспільством. Суть цього прекрасно передав А. Макаренко, який писав: “Виховання дітей – найважливіша галузь нашого життя. Наші діти – це майбутні громадяни нашої країни і громадяни світу. Вони творитимуть історію. Правильне виховання – це наша щаслива старість, погане виховання – це наше майбутнє горе, це – наші сльози, це – наша провина перед іншими людьми, перед усією країною” [5].

Сімейне виховання – одна з найважливіших форм виховання підростаючого покоління, яка забезпечує здійснення виховних впливів на дітей, у ході якого здійснюється передача дорослими членами сім'ї соціального досвіду і моральних норм, формування наукового світогляду і ціннісних орієнтацій та поєднує цілеспрямовані педагогічні дії батьків з повсякденним впливом сімейного побуту .

Сімейному вихованню притаманні неперервність і довга тривалість, неперервне поєднання цілеспрямованих педагогічних впливів батьків та інших дорослих на дітей, сімейне виховання має більш емоційний характер через неформальний характер. Вплив сім'ї на дитину має особливе значення на ранньому етапі її життя. Саме в цей час закладаються морально-етичні ідеали дитини, культура поведінки та спілкування, норми поведінки, ціннісні орієнтації. Формується життєва позиція та громадська свідомість [1].

На необхідності сімейного виховання як оптимальної умови гармонійного розвитку дитини свого часу постійно наполягали видатні педагоги-гуманісти –

Г. Гмайнер, П. Лесгафт, О. Макаренко, Й. Песталоцці, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Вони доводили, що сім'я є один із найважливіших інститутів соціалізації дитини, персональним навколишнім середовищем її розвитку, оскільки саме в сім'ї беруть початок світогляд, морально-естетичні ідеали і смаки, норми поведінки, трудові навички, ціннісні орієнтири дитини, тобто усі ті якості, які згодом становитимуть її сутність як людини.

Особливості соціалізації дитини у сім'ї розглядалися вітчизняними і зарубіжними науковцями: М. Алексеєвою, І. Бехом, Є. Бондаревською, Р. Гуровою, І. Коном, Н. Карплюк, М. Лукашевичем, Р. Прімою, та іншими. Педагогічним проблемам формування особистості дитини в умовах родинного виховання присвячені праці Ю. Азарова, Т. Алексеєнко, В. Постового, С. Тищенка, І. Трухіна та інших.

А. Макаренко розуміє сімейне виховання як цілеспрямований процес формування “людини в людині”. Саме виховання, учить він, повинне готувати людину до праці, до життя. Для цього необхідно, щоб діти були розумово розвинені, морально досконалі, фізично здорові. Він по-новому порушує питання про виховання моральності в сім'ї. На його думку, сутність морального виховання в сім'ї не в кодексі правил поведінки, а в тому, щоб створити внутрішню спрямованість людини. Таким чином, першим і основним завданням сімейного виховання А. Макаренко вважає підготовку людини до життя [3].

Ми можемо відмітити, що ролі батька і матері у формуванні психічно і фізично здорової дитини є однаково важливими. Та дитина, яка все життя жила без любові, твердого слова, турботи і просто спілкування з батьком відчуває у своєму житті дискомфорт, часто має проблеми у інтелектуальному розвитку, та у відносинах з протилежною статтю.

В основі виховної діяльності дорослим необхідно керуватися принципами любові і вимогливості, розумної міри відповідальності і самоконтролю для кожного віку, батьківського керування без зайвого крику, поваги до особистості і достоїнства дитини, реальних вимог і спокійної послідовності при їх

виконанні, справедливого використання арсеналу стимулів і покарань. У цьому виявляється педагогічна культура батьків [4].

Отже, формування особистості дитини в сучасному суспільстві ставить нові вимоги до системи виховання й освіти підростаючої особистості, а також врахування особливостей функціонування й розвитку сучасної сім'ї як мікрогрупи суспільства, її формуючо-виховної спроможності на рівні теоретичного й практичного забезпечення вирішення актуальних проблем в даній галузі.

Список використаних джерел:

1. Батьків не обирають: Проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні / За ред. Ю. М. Якубової та ін. – К.: АЛД, 1997.– С. 125-128.
2. Гончаренко С. Б. Український педагогічний словник. / С. Б. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Макаренко А. С. Книга для родителей. – М.: Педагогика, 1988.
4. Развитие личности ребенка: Пер. с англ. / Под ред. А. О. Фонарева. – М.: Прогресе, 1987.– С. 190–211.
5. Педагогіка: Підручник. / За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.– С. 258–292.

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ У ДНЗ

Підлипняк І.Ю.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини*

Рогозянська Т. П.

*студентка 1 курсу 502 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Фізичне здоров'я є головною умовою духовного і морального здоров'я дитини. Від ставлення людини до здоров'я багато в чому залежить його збереження і зміцнення. Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я – одне з найважливіших завдань сучасних дошкільних навчальних закладів. У дошкільному дитинстві закладаються основи здоров'я, виховуються основні

риси особистості людини. Дошкільні заклади та сім'я мають створити сприятливі умови для оптимального фізичного розвитку дитини, отримання знань про людський організм, опанування санітарно гігієнічних навичок.

Актуальність проблеми формування здорового способу життя дошкільників підтверджується тим фактом, що за останні роки дуже зросло число дітей з порушеннями психічного здоров'я, постави, зору, органів травлення, збільшується число дітей які мають спадкові хвороби, а також хвороби, пов'язані з екологією.

Проблема формування основ здорового способу життя дітей досліджувалася в різних аспектах В. Глуховим (1989), Н. Візітсем, В. Моченовим (1990), В. Бальсевичем (1991), П. Виноградовим (1996), Г. Мизаном (1996, 1997), А. Матвєєвим (1996), Г. Морозовим (1999). Їх досвід представляє велике значення для нашого покоління: вивчені ціннісні аспекти культури здорового способу життя; показана роль розвитку пізнавального інтересу в підвищенні культури здорового способу життя; визначені пріоритетні позиції волі і мотивації у формуванні здорового способу життя [2].

Необхідність фізичних вправ для зміцнення здоров'я і загартування організму дитини відзначали Сократ, Платон, Аристотель. Проблема людини та її здоров'я – одвічна.

Дошкільний вік – безцінний етап у розвитку фізичної культури людини. У цей період формуються основи особистості, у тому числі позитивне відношення до спорту. Успішне вирішення проблеми можливе за умови створення в дошкільних закладах ефективної системи роботи з пропаганди здорового способу життя, метою якої є:

- зміцнення морального та фізичного здоров'я дітей;
- спрямування уваги дошкільників на власне здоров'я та розвиток умінь і навичок його збереження;
- інформування дітей про негативні наслідки шкідливих звичок;
- залучення батьків та громадськості до утвердження принципів здорового способу життя [1].

Здоров'я людини – як повітря: його не помічаємо, про нього не турбуємось, доки воно є. І головне завдання освіти – допомогти майбутньому поколінню зрозуміти, що його необхідно цінувати, берегти і підтримувати.

Аналіз особливостей фізичного і психічного розвитку дитини в період дошкільного віку дозволяє зробити висновок про те, що даний період є сензитивним для формування основ здорового способу життя оскільки:

- спостерігається підвищена рухова активність;
- розвивається інтерес до себе, свого тіла, до нових знань;
- дитина легко підкоряється вимогам, правилам і нормам поведінки;
- у дитини формується підвищена потреба в схваленні вчинків і дій [3].

Отже, головне у роботі дошкільного закладу – турбота про здоров'я дітей, адже здоровий малюк легше сприймає виховні впливи, швидше набуває необхідних умінь та навичок, краще пристосовується до змін навколишньої дійсності. Проблема здоров'я дітей є важелем виховної роботи, здійснюваної батьками та педагогами, а стратегічною метою є виховання і розвиток життєрадісної особистості, збагаченої знаннями про себе, готової до творчої діяльності, поведінка якої відповідає загальнолюдським нормам моралі.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук.ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – 2-ге вид., випр. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Денисенко Н. Ф. Формування свідомого ставлення до здоров'я // Дошкільне виховання. – 2008. – № 9. – С.68-85.
3. Кононко О. Л. Субсфера “Я – фізичне”; Субсфера “Я – психічне” // Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. – К. : Дошкільне виховання. – 2003. – 243с.

СПІВПРАЦЯ ВИХОВАТЕЛІВ ТА БАТЬКІВ – ПЕРШООСНОВА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ

Підлипняк І.Ю.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини*

Яворська А. В.

*студентка 1 курсу 502 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Співпраця з сім'єю є одним з найважливіших чинників, які забезпечують досягнення високих результатів у виховній роботі закладів дошкільної освіти. Важливе місце у цьому процесі займає дитячий садок, про що не потрібно доводити. Досягнення однієї і тієї ж мети вихователями і батьками є найважливішим елементом співпраці, оскільки саме дошкільний заклад повинен «відображати властивості і потреби тієї категорії людей, дітей якої він виховує» [4, с. 99].

Дитячий садок має шанс доповнювати виховну діяльність сім'ї, підтримувати і мотивувати розвиток дитини, зміцнювати вже існуючі в дітей здібності, а також брати участь у розвитку в дитини нових можливостей і нахилів. Це є основні напрями роботи закладу дошкільної освіти, які без тісної співпраці з батьками дитини не зможуть бути реалізовані.

Співпраці сім'ї з закладами дошкільної освіти присвячено чимало досліджень як в нашій країні, так і за кордоном: Мойсеюк Н., Рудницька О., Кот Н., Савіцька А., Бета Б., Домбровська Р., Дрош Я., Казьмерчак К., Сліверський Б., однак їх результати не відображають повної сутності співпраці сім'ї і дитсадка, педагога-вихователя, наставника підростаючого покоління.

Добре організована співпраця з батьками приносить користь кожному освітньому осередку. Участь батьків у діяльності закладу дозволяє їм зрозуміти принципи його функціонування, проблеми і специфіку роботи. Батьків в даній ситуації розглядають як цінних партнерів.

Ця співпраця повинна опиратися на взаєморозуміння, доброзичливість, на засадах партнерства, оскільки власне співпраця є «важливим чинником, котрий впливає на якість діяльності ЗДО» [1, с. 84].

Батьки можуть бути активною ланкою в роботі закладу, але це все залежить від вихователів, чи зможуть вони включити батьків в цілісність діяльності дитсадка, враховувати їх потреби, думки, побажання, заспокоїти очікування. Зацікавлення батьків життям осередку не лише єднає їх з дитсадком, але й самим собою. Сила знаходиться в колективі.

Основною умовою в організації правильної і ефективної співпраці є пізнання дітей і їх родинного середовища. З метою пізнання сімейного середовища дитини вихователь повинен здобути таку інформацію [3]: 1) тип сім'ї (повна, неповна, реорганізована, тимчасова); 2) хто найчастіше займається дитиною; 3) скільки є дітей в сім'ї; 4) оснащення дому засобами культурного впливу, наприклад: література для дітей комп'ютер, телевізор (зміст оглядових програм чи комп'ютерних ігор); 5) активність дитини вдома (проведення вільного часу, домашні обов'язки, нагороди і покарання); 6) психологічна атмосфера в сім'ї (згубні звички, нагороди і покарання); 7) умови проживання (гігієнічні умови).

Важливою умовою ефективної співпраці вихователів з батьками є контакт, який опирається на довірі, відкритості, щирості, суб'єктному сприйманні, готовності до змін. Більше того, вихователь повинен дотримуватися певних правил, а саме: під час розмов уникати коментарів і оцінок, передавати свої почуття згідно з відчуттями співрозмовника, не давати поспішних порад, чітко і переконливо передавати власні погляди і аргументувати свою точку зору, заспокоювати потреби батьків [2].

Отже, наведений вище перелік форм роботи з батьками досить умовний. Різні родини мають свої цінності, інтереси, культурний рівень, педагогічний досвід. Використання різноманітних форм залучення батьків до співпраці, творчість, власний пошук у «наведенні мостів», дипломатичність, толерантність – усе це запорука успішної взаємодії дитячого садка і родини.

Список використаних джерел:

1. Задесенець М. Особливості розвитку та виховання дітей. – К.: Радянська школа, 1973. – 152с.
2. Івасів Л. Узгодження дій: Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи з фіз. виховання дошкільників // Дошкільне виховання. –1996. С. 18-19.
3. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи / Н. Козак // Дошкільне виховання. – 2000. – 40-54 с.

4. Котирло В., Ладивір С. Дитячий садок і сім'я. – К., 1984.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ЗА МЕТОДОМ ЗАМІЩУЮЧОГО ОНТОГЕНЕЗУ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ВПЛИВУ НА ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Панкова А. О.

*студентка II курсу 604 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Нейропсихологія - розділ психології, що вивчає зв'язок психічних процесів з певними системами головного мозку [6]. Наукове обґрунтування методик нейропсихологічної корекції затриманого чи пошкодженого розвитку психофізичних функцій у дітей, зокрема з порушенням мовлення, є одним із важливих сучасних напрямів корекційної педагогіки та спеціальної психології, в яких використовуються компенсаторні можливості головного мозку дитини [2]. У методичних розробках використано як теорію О. Р. Лурія системної динамічної локалізації вищих психічних функцій людини, так і інші положення нейропсихології, такі, наприклад, як принципи міжпівкулевої асиметрії та взаємодії мозку та інші [4].

Мовлення і його порушення вивчаються цілим рядом дисциплін (загальною, дитячою психологією, лінгвістикою, фізіологією, дефектологією, акустикою та ін.). Нейропсихологія вивчає мовлення через його зв'язок з певними відділами головного мозку [6].

Традиційно методи корекції розділяють на два напрямки. Перший - це когнітивні методи. Другий напрямок - методи рухової корекції (танці, гімнастика, масаж, ЛФК та інше) та тілесно-орієнтовані психотехніки, які давно зарекомендували себе як ефективний інструмент подолання психологічних проблем. Їх ціль - відновлення та формування у людини контакту з власним тілом, зняття тілесної напруги, розвиток невербальних компонентів спілкування для поліпшення психічного самопочуття та взаємодії з іншими людьми [7].

Дослідження А. А. Лисиної підкреслюють, що системний підхід, в якому будуть поєднані ці два методи, один з яких орієнтований на «голову», а інший на «тіло», дасть суттєво-позитивні зрушення в корекційній роботі з дітьми з порушенням мовлення [4].

За такою системою розроблена методика професором Г. В. Семенович та її учнями технологія «Комплексного нейропсихологічного супроводу розвитку дитини». Його фундаментом є метод заміщуючого онтогенезу, створений в 1990-1997 роках та затвердив свою ефективність при роботі з різними варіантами відхиленого розвитку [3].

У нейропсихології дитячого віку розроблений системний підхід до корекції і супроводу дитини (Семенович, Умрихин, Циганок, 1992; Семенович, Архипов, 1995; Архипов, Гатина, Семенович, 1997; Семенович, Воробйова, Сафронова, Серова, 2001; Семенович, 2002, 2004, 2008), і перевага віддається тілесно-орієнтованим і руховим методам. Метод заміщуючого онтогенезу (МЗО) – базова нейропсихологічна технологія корекції, профілактики і абілітації дітей з різними варіантами розвитку. [4]. Система нейропсихологічної корекції за методом заміщуючого онтогенезу спрямована на активізацію потенціалу головного мозку. Суть даного методу полягає в аксіомі, що вплив на сенсомоторний рівень з урахуванням загальних закономірностей онтогенезу викликає активізацію всіх вищих психічних функцій [5].

Задля корекції розвитку вищих психічних функцій нейропсихологічні методи дають інструментарій діагностики та впливу на базальні фактори, що складають вищі психічні функції, які страждають під час пошкодженого розвитку у дітей. Ці чинники мають визначальний вплив на психічний онтогенез дитини. І якщо ми спостерігаємо викривлений її розвиток, то цей дизонтогенез необхідно змінити «штучно створеним» онтогенезом, перебіг якого дасть позитивний прогноз для розвитку дитини. Тобто, ми застосуємо заміщення одного (викривленого) онтогенезу іншим, «правильним» онтогенезом. Одним із самих значимих результатів, на який орієнтований метод

заміщуючого онтогенезу, за ствердженнями Г. В. Семенович, є формування у дитини доволіної саморегуляції [3].

Методика містить трирівневу систему. Підставою для виділення рівнів стало положення про певні етапи в розвитку просторово-часових аспектів психічної діяльності людини, в тому числі її тілесності. Напрямок, в рамках якого була розроблена «Методика нейропсихологічної корекції», виходить з того, що вплив на сенсомоторний рівень з урахуванням загальних закономірностей розвитку дитини викликає активізацію в розвитку всіх вищих психічних функцій. Впливаємо на цей «базис» в послідовності нормального онтогенезу, тобто дитина спочатку лежить, потім встає на карачки і лише потім встає. При виконанні різних рухових вправ змінюється діяльність всіх систем організму. Підбираючи спеціалізовані вправи, можна цілеспрямовано впливати і вибірково змінювати певні функції організму, а через зміну функції - впливати на відновлення пошкодженої системи [5].

В якості основного в МЗО виступає принцип співвідношення актуального статусу дитини з основними етапами формування мозкової організації психічних процесів і наступним ретроспективним відтворенням тих ділянок його онтогенезу, які з тих або інших причин не були ефективно засвоєні [3].

Дія на сенсомоторний рівень з урахуванням загальних закономірностей онтогенезу викликає активізацію в розвитку усіх вищих психічних функцій (ВПФ). Оскільки він є базовим для подальшого розвитку ВПФ, на початку корекційного процесу перевага віддається руховим методам, які активізують, відновлюють і вибудовують взаємодії між різними рівнями і аспектами психічної діяльності. Актуалізація і закріплення будь-яких тілесних навичок припускають потрібність ззовні таких психічних функцій, як, наприклад, емоції, сприйняття, пам'ять, процеси саморегуляції та інше. Отже, створюється базова передумова для повноцінної участі цих процесів в оволодінні читанням, листом, математичними знаннями [2].

На сучасному етапі нейропсихологічна корекція має три рівні. Кожен з рівнів корекції має свою специфічну " мішень" дії і спрямований на усі три блоки мозку". (А. В. Семенович). Багато особливостей розвитку дитини можна скоректувати, пройшовши з ним усі етапи його сенсомоторного (рухового) розвитку ще раз, починаючи з народження. У програмі нейропсихологічного супроводу розвитку дітей за методом заміщуючого онтогенезу (А. В. Семенович) в кожному зайнятті описані чотири основні блоки вправ - це дихальні вправи, окорухові вправи, розтяжки та вправи рухового репертуару [1; 3; 5].

Використовуючи базові поняття нейропсихології, основні закономірності та принципи, нейропсихологічну синдромологію відхиленого розвитку, володіючи методами нейропсихологічної діагностики та корекції, фахівець зможе зрозуміти причини відхиленого розвитку, скорегувати, провести профілактику, абілітацію. Але без підтримки та залучення батьків, їх правильного розуміння, поетапного корекційного підходу в реабілітаційній роботі дефектолога, без багаторазового повторення вправ вдома, - результат роботи буде набагато слабший та повільніший. При сумісній же роботі – результати будуть позитивні [2].

Список використаних джерел:

1. Белякова Л. И., Гончарова Н. Н., Шишкова Т. Г. Методика развития речевого дыхания у дошкольников с нарушениями речи. М.: Книголюб, 2004. (Логопедические технологии).
2. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М., 1973/2002.
3. Семенович А. В., Архипов Б. А. Нейропсихологический подход к проблеме отклоняющегося развития // Таврический журнал психиатрии. Т. 1, 1997. № 2.
4. Семенович А. В. Актуальные проблемы нейропсихологической квалификации отклоняющегося развития // В сб.: «Актуальные проблемы нейропсихологии детского возраста» / Под ред. Л. С. Цветковой. М., 2001.
5. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. М.: Академия, 2002.

6. Хомская Е. Д. Нейропсихология. СПб.: Питер, 1987/2003.
7. Якубович М. А., Преснова О. В. Коррекция двигательных и речевых нарушений методами физического воспитания М.: ВЛАДОС, 2006.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ

Панкова А. О.

*студентка ІІ курсу 604 групи
Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Сучасне суспільство характеризується стрімкою зміною темпу життя, технологіями, що постійно розвиваються, щоденним зростанням інформації, змінами в трудовій і соціальній сфері. В умовах сучасної корекційної системи освіти в Україні істотно підвищуються вимоги до розробки змісту і методик корекції порушень мовленнєвого розвитку дітей. Традиційний підхід до корекції мовлення передбачає певний стандарт впливу на дефект, але на сьогодні цього не вистачає. Останні декілька років увага українського суспільства спрямована на інноваційні технології, як на один із методів підвищення ефективності корекційного процесу внаслідок їх застосування [13; 46].

Інноваційна технологія - відносно нове поняття педагогічної науки. Розглядаємо поняття "технологія" як сукупність методів та прийомів, що відбуваються у будь-якому процесі впливу [16]. Н. М. Шеховцова та Т. С. Брозинец стверджують, що у педагогічній системі "Педагогічна технологія" - поняття, що взаємодіє з дидактичним завданням. І якщо дидактичне завдання виражає мету навчання і виховання, то педагогічна технологія – шляхи та засоби їх досягнення. В даний час інноваційну технологію розуміють як продуману, ґрунтовану на сучасних методах і прийомах корекції, технологію спрямовану на підвищення ефективності корекційного процесу. [16].

В останні роки виявляється зростання кількості інноваційних технологій корекції мовлення. Г. В. Семенович вказує на декілька причини подібного становища.

Зростає кількість дітей, які мають порушення мовлення. За статистичними даними ПМПК України за 2017 рік кількість дітей з порушенням мовлення складає 71% від кількості дітей з особливими освітніми потребами, вивчених в умовах ПМПК. Понад 50% дошкільників і 17% школярів молодшого шкільного віку мають різноманітні порушення мовленнєвого розвитку, з яких 5-7% дітей до кінця навчання у початкових класах долає цей розлад. Ці дані не враховують дітей, в яких порушення мовлення – це другорядний дефект. Порушення мовленнєвого розвитку може супроводжувати інші розлади, такі як порушення слуху, затримка розумового розвитку, аутизм, церебральний параліч та інші. Це пов'язано з глобальною екологічною кризою, змінами в соціально-політичній та демографічній сфері України. [32; 16; 144].

Виникає потреба фахівців якимось перепинити, пом'якшити цей процес, що вимагає теоретичної розробки та науково-прикладного впровадження ефективних інноваційних і дієвих технологій корекції мовлення [113].

Під інноваційною технологією дослідники розуміють "продуману в усіх деталях технологію, ґрунтовану на впровадженні сучасних, нових методів і прийомів корекційної роботи, спрямованої на підвищення її якості" [20, с. 9]. Розглядаємо корекцію як систему педагогічних засобів, що направлені на виправлення або послаблення недоліків психофізичного розвитку учнів [6]. Основним критерієм інноваційної технології є підвищення ефективності освітнього процесу шляхом її застосування [13]. Тому інноваційними в логопедичній практиці можна називати ті технології корекції, які виявляються найбільш ефективними при реалізації завдань формування мовлення, також вони не представлені (чи представлені недостатньо) в традиційних методиках Р. Е. Левіної, Т.Б. Філіцьової, М. К. Шеремет та інших [18; 44; 67; 33].

Водночас необхідно пам'ятати, що "будь-яка інновація в логопедичній практиці, відноситься до так званих "мікроінновацій", оскільки її використання не міняє базисну організацію логопедичної допомоги, а лише локально модифікує її методичну складову" [20, с. 9]. З цієї позиції можна говорити про

те, що інноваційні технології в логопедичній практиці - це лише доповнення до загальноприйнятих, перевірених часом технологій, таких як технологія діагностики, технології постановки звуків, технологія формування мовного дихання та інші [22].

Існує багато різних класифікацій інноваційних логопедичних технологій за різних підстав. За метою дії розрізняють розвивальні технології, психокорекційні технології та здоров'язберігаючі технології. За типом інструментів дії розрізняють інформаційно-комунікаційні технології та дистанційні освітні технології. За мірою інноваційності розрізняють педагогічні технології з використанням нетрадиційних для дефектології прийомів та змішані технології - традиційні логопедичні технології з використанням нововведень [34; 122; 178].

Список використаних джерел:

1. Акименко В.М. Развивающие технологии в логопедии.— Ростов н/Д; изд. Феникс, 2011.
2. Андросова В. М. Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-логопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови / В. М. Андросова // Розкажіть онуку. – 2004. – № 10–11.
3. Галущенко В.І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою дизартрією: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.03. – О., 2012. – С.247.
4. Гаркуша Ю.Ф., Черлина Н.А., Манина Е.В. Новые информационные технологии в логопедической работе. // Логопед. -2004. – № 2.
5. Елсакова А. Н., Лисовская Н. Н., Соколова И. В. Использование инновационных технологий в работе учителя-логопеда. // Педагогика: традиции и инновации: материалы V междунар. конф. (г. Челябинск, июнь 2014 г.). – Челябинск: Два комсомольца, 2014. – С. 33-34.
6. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Практикум по сказкотерапии / Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. – СПб.: Речь, 2013. – 320 с.
7. Логопсихологія : навч. посіб. / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К.

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ НА ЗАСАДАХ УКРАЇНСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Поліщук О. В.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Формування особистості – неперервний і виключно складний процес, де діє багато факторів, на основі яких розкриваються потреби, інтереси, нахили, здібності, характер, а також здоров'я, працездатність і тривалість життя. Провідною метою виховання залишається ідеал різнобічно розвинутої особистості, що йде з глибини віків. Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду і на цій основі формування особистісних рис громадянина України, які включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, правову, трудову, фізичну, екологічну, громадянську культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту.

Людська діяльність дуже різноманітна і серед багатьох її видів головне місце посідає фізична культура. Фізична культура – це частина загальної культури, сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства в галузі фізичного вдосконалення людини, накопичених у процесі суспільно-історичної практики. Кінцевий результат фізичної культури визначається загальним станом здоров'я народу, фізичними можливостями та довголіттям.

У процесі історичного розвитку створюються спеціальні наукові та матеріально-технічні цінності фізичної культури, що відображаються в нагромадженні знань про фізичну природу людини, виданні науково-методичної літератури, будівництві спортивних споруд, виготовленні спортивного інвентаря тощо.

Фізична культура – невід’ємний елемент загальної культури особистості. Повноцінний фізичний розвиток особистості, сформованість її фізичних здібностей, зміцнення здоров’я, гармонії тіла і духу людини і природи – основа фізичного виховання.

Фізична культура в Україні своїм корінням сягає в далекі праукраїнські часи. Свій онтогенез український народ веде від слов’ян, людей великого зросту і досконалого фізичного розвитку. Ось як писав про антик історик Прокопій Кесарський: «Усі ці люди високі на зріст і надзвичайно сильні» [2, с. 516].

Кожен народ упродовж тисячоліть виробив свої національні види вправ і рухливих ігор. Фізична культура, як і будь-яка інша, завжди національно своєрідна. Що стосується української, то вона сягає корінням часів Київської Русі. Тут були напрацьовані прекрасні методи вишколу, загартування дітей, формування воїнського лицарства і мужності. Живучи серед войовничих народів, стародавні слов’яни особливу увагу зосереджували на військово-фізичному та патріотичному вихованні молоді. Традиційні засоби і форми фізичної культури українців отримали свій подальший розвиток в часи існування Київської Русі. Поступово починається складатися досить чітка система фізичного, психофізичного та патріотичного виховання дітей і молоді. Основою цієї системи стало «Поучення» (1117 р.) Володимира Мономаха, яке є видатною пам’яткою староруської педагогічної думки, в якій вперше викладено глибокі судження про основні принципи навчання та виховання дітей. Разом з тим В. Мономах у «Поученні» подав універсальну систему ведення здорового способу життя, що була спрямована на виховання в дітей та молоді міцного здоров’я (в широкому розумінні цього слова), забезпечувала підготовку їх до трудової і військової діяльності. Ця система включала: продуктивну, трудову діяльність, психічне здоров’я, оптимальну рухову активність, загартування, раціональне харчування, особистісну гігієну [3].

Вершиною національного фізичного виховання, самовдосконалення тіла і духу, формування патріотизму була епоха Запорізької Січі. Тут сила і

витривалість, тілогартування у повсякденному житті і військових справах проходили в постійних іграх, забавах, танцях, змагальних вправах тощо. Таким чином, склалася система фізичної культури запорізьких козаків. Ця система, що увібрала в себе весь багатовіковий досвід, стала однією з найдосконаліших систем підготовки воїнів тодішньої Європи. Але козаки навчились не лише майстерно володіти зброєю, бути спритними, відважними, кмітливими, витривалими в далеких походах і жорстоких боях, а й формували в собі волелюбний, патріотичний, національний дух українців та козацько-лицарську духовність, що й складало основи української козацької педагогіки. Важко переоцінити те велике освітнє і практичне значення системи фізичного загартування запорізьких козаків, що було частиною комплексної і цілісної системи військово-патріотичного виховання. Але, на жаль, чимало компонентів цієї системи на сьогодні загублено і забуто. Тому вивчення цих вправ, динаміки і структури їх техніки дасть можливість доповнити елементами козацької гімнастики, фізкультурні свята, розваги та ігри, що проводяться з дітьми, а також збагатити сценарії театралізованих свят із використанням козацької тематики.

Основні виховні завдання дошкільної освіти і загальноосвітньої школи – включають і фізичне вдосконалення: розвиток потреби у здоровому способі життя – озброєння знаннями про роль фізичної культури в житті людини, фізичне і психологічне загартування, вироблення інтелігентного й відповідального ставлення до власного здоров'я, гармонійний розвиток духовного, фізичного та психічного здоров'я.

Аналіз спадщини тіловиховання запорізьких козаків дає можливість застосування її елементів в освітньому процесі дошкільної та шкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Кузь В. Г. Українська козацька педагогіка і духовність / В. Г. Кузь, Ю. Д. Руденко, О. Т. Губко. – Умань, 1995. 114 с.
2. Січинський В. Чужинці про Україну / В. Січинський. К.: Довіра, 1992.

3. Цьось А. В. Система здорового способу життя в «Поученні» Володимира Мономаха / А. В. Цьось // Педагогіка і психологія. – 1998. № 6. С. 208-216.

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Скрипник Н. І.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Сучасний соціальний розвиток обумовлює нове розуміння соціокультурного і психолого-педагогічного підходів до виховання особистості, яке вимагає від педагога усвідомлення індивідуальності кожної дитини як соціальної цінності, спрямованості педагогічного процесу на розвиток індивідуальних якостей і своєрідність їх прояву в колективних взаєминах. Особливо актуальним у цьому процесі є подолання негативних тенденцій.

Тандем особистого і суспільного у формуванні особистості дитини в різні історичні епохи набувала свій особливий сенс і зміст. Ця проблема була завжди складною. Адже перші сім років життя дитини не можуть якісно зрівнятися ні з яким іншим відрізком життя особистості. У цей період формуються основи характеру, інтелекту, темпераменту, а також такої особливості, як здатність до певної діяльності, специфіка прояву якої відрізняє одну людину від іншої.

Вище зазначене зумовило наш інтерес до формування індивідуальності дитини дошкільного віку.

У розробку змістовного поняття «індивідуальність» значущий внесок був зроблений такими вітчизняними ученими, як Б. Г. Ананьєв, В. М. Галузінський, Л. І. Іщенко, А. Г. Спіркін, та ін. і зарубіжними С. Кверкегор, М. Штарнер та ін. У науковій літературі це поняття розглядається у зв'язку з дослідженням різних проблем особистості. Найбільш загальним є розуміння формування індивідуальності як процесу розвитку сукупності особистісних і біологічних

якостей на рівні окремого індивіда, його неповторності, самотності та унікальності [1; 2; 4].

Науковий інтерес до індивідуальності глибоко простежується в працях Б. Г. Ананьєва, В. С. Мерліна, А. В. Петровського та ін. У них представлена психологічна характеристика індивідуальності людини, яка складається з підсистем різного ієрархічного рівня. Виявлено п'ять ієрархічних підсистем: 1) людина-організм; 2) людина-індивідуум (властивості темпераменту і психічні процеси); 3) психічні властивості особистості; 4) соціальна група і колектив; 5) соціально-історична спільність [1].

Таким чином, індивідуальність людини містить ряд ієрархічних рівнів індивідуальних властивостей: біохімічних, фізіологічних, психологічних, особистісних, соціально-психологічних, які перебувають між собою в залежності і визначають спрямованість процесу формування індивідуальності. Він характеризується зміною властивостей різного ієрархічного рівня відповідно до закономірностей вікового розвитку людини. На основі цього вченими визначені вікові передумови, які створюють можливість ефективного процесу становлення індивідуальності старших дошкільників (Л. А. Венгер, Н. А. Ветлугина, Л. С. Виготський, Т. С. Комарова, А. В. Петровський, Н. П. Сакуліна, Б. М. Теплов, А. П. Усова та ін.) Такими передумовами є досить розвинений рівень вищої нервової діяльності, оволодіння дітьми системою розумових дій (аналіз, синтез, порівняння та ін.) довільна регуляція поведінки, схильності та здібності особистості.

Дослідники стверджують, що діти одного і того ж віку сильно відрізняються один від одного по інтересам і нахилам [2; 3; 4; 5]. Відмінності проявляються в спрямованості, широті, змістовності, стійкості інтересів і нахилів. Деякі діти мають стійкий інтерес до математики чи малювання, читання чи мови. У інших дітей інтереси мають невизначений характер: їм цікаво все, вони із захопленням беруться за будь-яку справу, проте їх пристрасті не довготривалі. У деяких дітей взагалі немає виражених інтересів. Їх відсутність роблять життя дитини не яскравим і не змістовним. Їй нудно в

дитячому садку, школі, дома, вона постійно потребує уваги дорослого, щоб хтось нею займався. А головне – у такої дитини розвивається постійне відчуття незадоволеності, що згодом може призвести до особистісних проблем у психологічному та інтелектуальному розвитку [3].

У зв'язку з цим, В. О. Сухомлинський справедливо зазначав, що якщо нормальна дитина ніде не досягає успіхів, якщо у неї немає улюбленого заняття, то значить школа не виконала свого завдання. Василь Олександрович вважав, що необхідно відкрити буквально перед кожним, навіть самим пересічним вихованцем ті сфери розвитку його життя, в яких він може досягти вершин, проявити себе, відчути себе особливим, духовно багатим [6].

Здібності розвиваються ефективніше в поєднанні з різними інтересами дитини, стверджує дослідник І. Невський, що формує стабільні схильності до тієї чи іншої діяльності. Зовні схильність проявляється в наполегливому і тривалому прагненні до певного заняття.

Важливо, що поєднання інтересів і здібностей до конкретної діяльності значно підвищують пізнавальну активність особистості, надає цій діяльності творчий характер. Успішне виконання будь-якої справи супроводжується позитивними емоціями і почуттями. А це допомагає долати труднощі, що зустрічаються в ході її виконання.

Для того, щоб виявилися і розвилися здібності, сформувалася схильність до якого-небудь виду діяльності, необхідно якомога раніше дитину знайомити з різними видами діяльності, заохочувати до них і зазначати, де вона виявляє особливі успіхи. Але дитячі інтереси часто поверхневі, тому слід уникати ілюзій з приводу надзвичайних успіхів дитини.

Аналіз наукової літератури дав змогу зробити припущення про те, що:

- формування індивідуальності кожної дитини відбувається в процесі діяльності, у ході якої активно виявляються її інтелектуальні та емоційні прояви у конкретних життєвих ситуацій;

- сприятливі умови для розвитку індивідуальних якостей особистості створюються в колективних взаєминах, де педагог вміло використовує нахили та здібності дитини;

- невід'ємною частиною індивідуальності є її моральні якості, які успішно формуються в колективній діяльності при умові, що в педагогічному процесі домінують не освітні завдання, а виховні.

Отже, провідним положенням у дослідженні проблеми взято те, що формування індивідуальності дитини дошкільного віку відбувається успішно в процесі взаємодії з навколишніми під час різних видів діяльності, де проявляються її здібності та самобутність.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. - ЛГУ, 1968. - С. 308 - 310.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М., 1968.-463 с.
3. Дубровина И.В. Способности и интересы (Школьная психологическая служба). -М., 1991. -С. 60-73.
4. Іщенко Л. В. Психолого-педагогічні аспекти формування творчої індивідуальності дітей дошкільного віку в сучасній педагогічній науці / Л.В. Іщенко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. - 2015. - № 2. - С. 47-53.
5. Лисина М.И. Общение детей со взрослыми и сверстниками: общее и различное // Исследования по проблемам возрастной и педагогической психологии: Сб. научных трудов / Под ред. М.И. Лисиной. - М.: НИИ ОП, 1980. - С. 3 - 32.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори [Текст]: в 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976 - 1977. – Т. 1: Духовний світ школяра. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. - 1976. – 654 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ВОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Скрипник Н. І.

*науковий керівник: канд. пед. наук,
доцент кафедри дошкільної освіти*

Гловацька К. Г.

магістранта ФДСО

*Уманського державного педагогічного
університету ім. П. Тичини м. Умань*

Необхідність наукового забезпечення процесу становлення особистості беззаперечна, передусім на початковому етапі її формування – у дошкільному віці. Особливе місце в цьому процесі належить вольовому розвитку дошкільника, як стрижню його особистісного зростання, оскільки вольова поведінка є одним з найбільш загальних і суттєвих проявів людини. За відсутності умов для розвитку вольової поведінки дитини у дошкільному віці, відбувається уповільнення розвитку таких утворень: стійкості й незалежності від випадкових зовнішніх обставин і утворюваних внутрішніх потягів; здатності “володіти собою”; активного ставлення до навколишньої дійсності, що призводить до деформації зростаючої особистості [1, с. 19]. Вказане вище актуалізує дослідження проблеми формування волі дошкільників.

Здійснений аналіз відповідних джерел з педагогічної та вікової психології дозволив констатувати доволі активний інтерес дослідників до питань довільної регуляції поведінки дітей, які були висвітлені в численних працях російських та українських психологів: Б. Г. Ананьєва, Л. І. Божович, Л. С. Виготського, Д. Б. Ельконіна, О. В. Запорожця, Є. П. Ільїна, С. Л. Рубінштейна та ін. Учені вважають вольову поведінку соціальним утворенням як за змістом, так і за механізмами її розвитку, а джерелом формування вольової поведінки – взаємодію дитини з навколишнім світом. При цьому багатьма авторами відзначаються виражені індивідуальні відмінності в успішності становлення вольової поведінки дітей.

Перед педагогами і психологами постає завдання пошуку найбільш дієвих засобів впливу на формування волі кожної дитини. Ефективність таких засобів залежить не лише від загальних вікових особливостей розвитку вольової поведінки, а й від урахування специфічних особливостей волі конкретної дитини та умов, в яких вона набуватиме необхідних особистісних якостей. У ході дослідження було висунуте припущення, що процес оптимізації вольової поведінки дитини старшого дошкільного віку відбувається шляхом впровадження диференційованого підходу в групах дошкільників у різних видах дитячої активності та при наявності спеціально створених педагогічних умовах .

Узагальнення результатів теоретичного та експериментального дослідження дали підстави визначити, що вольова поведінка на етапі зародження реалізується у різних видах дитячої діяльності в процесі: свідомого прийняття дитиною мети; регуляції своїх дій згідно з нею та подолання перешкод під час досягнення бажаного результату. У старшому дошкільному віці вольова поведінка проявляється у взаємодії таких її структурних компонентів: мотиваційного, за допомогою якого спрямовується, організовується й мобілізується поведінка дитини на досягнення мети та подолання перешкод на шляху до неї; регуляційного, зміст якого становлять практичні вміння дошкільника здійснювати цілеспрямовану діяльність [2].

Динаміка вольової поведінки на етапі дошкільного дитинства зумовлюється змістом вольових дій дітей в різних видах дитячої активності та виявляється в індивідуальних характеристиках рівнів прояву мотиваційного та регуляційного структурних компонентів вольової поведінки у старших дошкільників. Охарактеризовано ступені прояву показників структурних компонентів вольової поведінки дошкільника. Встановлено наявність статистично значимого зв'язку між рівнями прояву вольової поведінки дитини старшого дошкільного віку під час пізнавальної та рухової активності.

У ході дослідження було визначено і впроваджено в практику педагогічні умови оптимізації взаємодії дорослого з дитиною з метою розвитку

вольової поведінки дітей старшого дошкільного віку в активності пізнавального та рухового спрямування. Зокрема:

- прилучення дитини до активної взаємодії з навколишнім світом;
- створення дорослими атмосфери довірчої партнерської взаємодії з вихованцем, яка ґрунтується на емоційно теплому ставленні до нього дорослих, їх щирій зацікавленості його проблемами;
- заохочення дитини до ініціативних, самостійних дій, надання їй права вибору, прогнозування своїх можливостей та успіхів у власній діяльності; переживання дитиною разом з дорослим тимчасових невдач та спільний пошук шляхів їх подолання;
- забезпечення максимального рівня мотивації дитячої діяльності у процесі використання ігрових ситуацій під час сюжетно-дидактичних та рухливих ігор, творчих розповідей, малювання, конструювання;
- вміння дошкільників мобілізувати зусилля на подолання труднощів, які виникають на шляху та досягати бажаного результату [3].

Основними формами психолого-педагогічного впливу на розвиток вольової поведінки старших дошкільників було обрано: індивідуальні, колективні та заняття малими підгрупами зі старшими дошкільниками за методом психолого-педагогічного проектування з метою розвитку їх вольових дій у різних формах активності.

У процесі розвивальної роботи формується здатність старшого дошкільника свідомо регулювати свою поведінку, докладати вольове зусилля під час труднощів, досягати мети в різних видах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / наук. кер. А. М. Богуш ; кол. авт. : Богуш А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. – К. : [М-во освіти і науки, молоді та спорту України], 2012. – 26 с.
2. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К.: Україна – Віта, 1995. – 202 с.

3. Соловйова Л. І. Вольвий розвиток дитини дошкільного віку як чинник її особистісного зростання / Л. І. Соловйова // Актуальні проблеми психології : зб. наук. ст. / за заг. ред. : С. Д. Максименка, С. Є. Кулачківської. – К. : Нора – прінт, 2002. – Том IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 1.– С. 60–64.

СІМ'Я ЯК ПЕРВИННЕ ДЖЕРЕЛО ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Трофаїла Н. Д.

*аспірант кафедри психології та педагогіки
розвитку дитини
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Проблема психічного здоров'я дітей є однією з найактуальніших на сьогоднішній день. Під натиском негативних впливів сучасного життя емоційна сфера дитини піддається величезним перевантаженням. Сім'я є для дитини дошкільного віку одним з головних соціальних інститутів, що забезпечує необхідні умови для збереження і підтримки психічного здоров'я дитини.

Останнім часом в сучасних сім'ях відбулися глибокі зміни в їх життєдіяльності, які не могли не відбитися на психічному здоров'ї дітей. Так, багато сімей, втративши колишню державну підтримку, не зуміли пристосуватися до нових умов, наслідком чого є дисгармонія сімейних відносин, що виражається в конфліктній взаємодії між членами сім'ї. А це обумовлює виникнення неврозів у дітей, які можуть порушити психосоціальний розвиток дитини.

Розгляд різних підходів до проблеми психічного здоров'я в умовах сім'ї дозволили виділити кілька істотних аспектів їх характеристик, на які найчастіше звертається увага дослідників:

– про структурні складові психічного здоров'я (В. М'ясищев, Г. Нікіфоров, А. Корольков, В. Петленко, І. Дубровіна, Б. Братусь, Ю. Ютчіц, А. Захаров, М. Лісіна, Г. Абрамова, Н. Коновалова, В. Сафін);

– про психологічні механізми адаптації (П. Ганнушкіна, Г. Никифоров, О. Васильєва, Ф. Філатов, В. Дружинін, С. Рубінштейн, Г. Сельє, З. Фрейд, К. Хорні, М. Кляйн, Д. Віннікот, Е. Берн, Е. Еріксон);

– про сім'ю як цілісну систему (В. Мясіщев, В. Сатир, Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс, Л. Виготський, К. Вітакер, В. Мініяров);

– про роль переживання у соціальній ситуації розвитку дитини (Л. Виготський);

– про первинну роль емоцій у психічному житті дитини (А. Запорожець, П. Гальперін, А. Леонтьєв, А. Кошелева, О. Лобза, С. Рубінштейн, А. Валлон, В. Вілюнас, В. Вундт, К. Ізард);

– про залежність подружніх відносин від задоволення емоційно-психологічних потреб (В. Сисенко, С. Ковальов, Л. Богданович, У. Харлі).

Сучасна наука стверджує, що сім'я – це одна з найбільш складних психологічних систем, у вивчення яких входить весь діапазон внутрішньо-сімейних відносин, серед яких подружні відносини є центральною ланкою сімейних відносин.

Дошкільний вік характеризується найсильнішою залежністю від дорослого, і проходження етапу становлення особистості багато в чому визначається тим, як складаються відносини дитини з дорослим. Самі дорослі не завжди розуміють, яких чином їхні особистісні якості стають надбанням дітей, як своєрідно, відповідно специфіці дитячого віку, вони інтерпретуються, яке значення набувають для дитини [5].

Усвідомлена чи неусвідомлена батьківська і педагогічна авторитарність породжує у дітей дошкільного віку дефіцит неординарності, почуття власної гідності, невпевненість у собі і багато інших якостей, що ускладнюють сприятливе становлення особистості [5].

Стиль відносин дорослих до дитини впливає не тільки на становлення тенденції до певного стилю дитячого поведіння, але і на психічне здоров'я дітей; так, невпевненість дитини в позитивному ставленні до себе дорослого або, навпаки, впевненість саме в неактивній оцінці її як особистості провокує

подавлену агресивність, якщо дитина сприймає відношення дорослого до себе як негативне, то спроби дорослого спонукати дитину до спілкування викликають у нього стан зняковілості і тривоги. Тривалий дефіцит емоційного співзвучного спілкування навіть між одним з дорослих і дитиною породжує невпевненість останньої в позитивному відношенні до нього дорослих взагалі, викликає почуття тривоги і відчуття емоційного неблагополуччя [6].

Під впливом досвіду спілкування з дорослими в дитини не тільки формуються критерії оцінки себе та інших, але і зароджується дуже важлива здатність співчувати іншим людям, переживати чужі прикрощі та радості як власні. У спілкуванні з дорослими і однолітками він вперше усвідомлює, що потрібно враховувати не тільки свою, але і чужу точку зору. Саме з налагодженої системи взаємин дитини з дорослим і починається орієнтація дитини на інших, тим більше що вона також потребує визнання оточуючих людей. У дошкільному дитинстві фактично складається особистість, самосвідомість і світовідчуття дитини. Ці процеси, в першу чергу, обумовлені загальним психічним розвитком, формуванням нової системи психічних функцій. Переоцінити значення дорослого і, головне, спілкування з дорослим для психічного розвитку та психічного здоров'я дитини важко. Саме з близькими дорослими (мамою, татом, бабусею та ін.) дитина зустрічається на перших етапах свого життя, і саме від них і через них знайомиться з довколишнім світом, вперше чує людську мову, починає опановувати предметами і знаряддями своєї діяльності, а в подальшому і досягати складну систему людських взаємин.

Можна виділити чотири параметри відносин батьків з дитиною, які здійснюють найбільший вплив на психологічний розвиток та психічне здоров'я дитини:

– батьківський контроль: при високому рівні батьки воліють мати великий вплив на дітей, здатні наполягати на виконанні своїх вимог, послідовні в них. Контролюючі дії спрямовані на модифікацію проявів залежності у дітей,

агресивності, розвиток ігрової поведінки, а також на більш досконале засвоєння батьківських стандартів і норм;

– батьківські вимоги, які спонукають до розвитку у дітей зрілості. Батьки намагаються, щоб діти розвивали свої здібності в інтелектуальній та емоційній сферах, міжособистісному спілкуванні, наполягають на необхідності та праві дітей на самостійність;

– способи спілкування з дітьми в ході виховних впливів: батьки прагнуть використовувати переконання, щоб домогтися слухняності, обґрунтовують свою точку зору і одночасно готові обговорювати її з дітьми, вислуховують їх аргументацію. Батьки з низьким рівнем частіше вдаються до криків, скарги та лайки;

– емоційна підтримка: батьки здатні висловлювати співчуття, любов і тепле відношення, але дії і емоційне ставлення спрямовані на сприяння фізичному та духовному зростанню дітей, вони відчують задоволення і гордість за успіхи дітей [7].

Благополучність дитини залежить від наявності в батьківському відношенні всіх чотирьох вимірів – контролю, вимогливості до соціальної зрілості, спілкування та емоційної підтримки, тобто оптимальною умовою виховання є поєднання високої вимогливості та контролю з демократичністю і прийняттям.

Отже, психічне здоров'я дитини розглядалося вченими як складне утворення, що включає не тільки психофізіологічний аспект, але й наявність духовності, ідентичності, внутрішньої свободи. Базисним компонентом психічного здоров'я дитини є її емоційне благополуччя в умовах сімейного спілкування. Встановлена залежність дитини від емоційного стану найзначущих для неї людей – батьків.

Список використаних джерел:

1. Руководство практического психолога: психологическое здоровье детей и подростков в контексте психологической службы / Под ред. И. В. Дубровиной. – М., 1995. – 32 с.

2. Мещерякова С.Ю. Психологическая готовность к материнству // Вопросы психологии / Софья Юрьевна Мещерякова. – 2000. – № 5. – С.18-27.
3. Сопрун И.П. Взаимоотношение отдельных показателей особенностей эмоциональной сферы детей шести лет, воспитывающихся в разных социально-психологических условиях / Ирина Павловна Сопрун // Наука і освіта.– 2000.– №5. – С.52

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Шарапанюк А. Й.

викладач-методист

КВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж

ім. Т. Г. Шевченка

Проблема психічного здоров'я дітей є однією з найактуальніших на сьогоднішній день. Під натиском негативних впливів сучасного життя емоційна сфера дитини піддається величезним перевантаженням. Сім'я є для дитини дошкільного віку одним з головних соціальних інститутів, що забезпечує необхідні умови для збереження і підтримки психічного здоров'я дитини.

Останнім часом в сучасних сім'ях відбулися глибокі зміни в їх життєдіяльності, які не могли не відбитися на психічному здоров'ї дітей. Так, багато сімей, втративши колишню державну підтримку, не зуміли пристосуватися до нових умов, наслідком чого є дисгармонія сімейних відносин, що виражається в конфліктній взаємодії між членами сім'ї. А це обумовлює виникнення неврозів у дітей, які можуть порушити психосоціальний розвиток дитини.

Розгляд різних підходів до проблеми психічного здоров'я в умовах сім'ї дозволили виділити кілька істотних аспектів їх характеристик, на які найчастіше звертається увага дослідників:

– про структурні складові психічного здоров'я (В. Мясіщев, Г. Нікіфоров, А. Корольков, В. Петленко, І. Дубровіна, Б. Братусь, Ю. Ютчіц, А. Захаров, М. Лісіна, Г. Абрамова, Н. Коновалова, В. Сафін);

– про психологічні механізми адаптації (П. Ганнушкіна, Г. Никифоров, О. Васильєва, Ф. Філатов, В. Дружинін, С. Рубінштейн, Г. Сельє, З. Фрейд, К. Хорні, М. Кляйн, Д. Віннікот, Е. Берн, Е. Еріксон);

– про сім'ю як цілісну систему (В. Мясіщев, В. Сатир, Е. Ейдемільер, В. Юстіцкіс, Л. Виготський, К. Вітакер, В. Мініяров);

– про роль переживання у соціальній ситуації розвитку дитини (Л. Виготський);

– про первинну роль емоцій у психічному житті дитини (А. Запорожець, П. Гальперін, А. Леонт'єв, А. Кошелева, О. Лобза, С. Рубінштейн, А. Валлон, В. Вілюнас, В. Вундт, К. Ізард);

– про залежність подружніх відносин від задоволення емоційно-психологічних потреб (В. Сисенко, С. Ковальов, Л. Богданович, У. Харлі).

Сучасна наука стверджує, що сім'я – це одна з найбільш складних психологічних систем, у вивчення яких входить весь діапазон внутрішньо-сімейних відносин, серед яких подружні відносини є центральною ланкою сімейних відносин.

Дошкільний вік характеризується найсильнішою залежністю від дорослого, і проходження етапу становлення особистості багато в чому визначається тим, як складаються відносини дитини з дорослим. Самі дорослі не завжди розуміють, яких чином їхні особистісні якості стають надбанням дітей, як своєрідно, відповідно специфіці дитячого віку, вони інтерпретуються, яке значення набувають для дитини [5].

Усвідомлена чи неусвідомлена батьківська і педагогічна авторитарність породжує у дітей дошкільного віку дефіцит неординарності, почуття власної гідності, невпевненість у собі і багато інших якостей, що ускладнюють сприятливе становлення особистості [5].

Стиль відносин дорослих до дитини впливає не тільки на становлення тенденції до певного стилю дитячого поведження, але і на психічне здоров'я дітей; так, невпевненість дитини в позитивному ставленні до себе дорослого або, навпаки, впевненість саме в неактивній оцінці її як особистості провокує подавлену агресивність, якщо дитина сприймає відношення дорослого до себе як негативне, то спроби дорослого спонукати дитину до спілкування викликають у нього стан зняковілості і тривоги. Тривалий дефіцит емоційного співзвучного спілкування навіть між одним з дорослих і дитиною породжує невпевненість останньої в позитивному відношенні до нього дорослих взагалі, викликає почуття тривоги і відчуття емоційного неблагополуччя [6].

Під впливом досвіду спілкування з дорослими в дитини не тільки формуються критерії оцінки себе та інших, але і зароджується дуже важлива здатність співчувати іншим людям, переживати чужі прикрощі та радості як власні. У спілкуванні з дорослими і однолітками він вперше усвідомлює, що потрібно враховувати не тільки свою, але і чужу точку зору. Саме з налагодженої системи взаємин дитини з дорослим і починається орієнтація дитини на інших, тим більше що вона також потребує визнання оточуючих людей. У дошкільному дитинстві фактично складається особистість, самосвідомість і світовідчуття дитини. Ці процеси, в першу чергу, обумовлені загальним психічним розвитком, формуванням нової системи психічних функцій. Переоцінити значення дорослого і, головне, спілкування з дорослим для психічного розвитку та психічного здоров'я дитини важко. Саме з близькими дорослими (мамою, татом, бабусею та ін.) дитина зустрічається на перших етапах свого життя, і саме від них і через них знайомиться з довколишнім світом, вперше чує людську мову, починає опановувати предметами і знаряддями своєї діяльності, а в подальшому і досягати складну систему людських взаємин.

Можна виділити чотири параметри відносин батьків з дитиною, які здійснюють найбільший вплив на психологічний розвиток та психічне здоров'я дитини:

– батьківський контроль: при високому рівні батьки воліють мати великий вплив на дітей, здатні наполягати на виконанні своїх вимог, послідовні в них. Контролюючі дії спрямовані на модифікацію проявів залежності у дітей, агресивності, розвиток ігрової поведінки, а також на більш досконале засвоєння батьківських стандартів і норм;

– батьківські вимоги, які спонукають до розвитку у дітей зрілості. Батьки намагаються, щоб діти розвивали свої здібності в інтелектуальній та емоційній сферах, міжособистісному спілкуванні, наполягають на необхідності та праві дітей на самостійність;

– способи спілкування з дітьми в ході виховних впливів: батьки прагнуть використовувати переконання, щоб домогтися слухняності, обґрунтовують свою точку зору і одночасно готові обговорювати її з дітьми, вислуховують їх аргументацію. Батьки з низьким рівнем частіше вдаються до криків, скарги та лайки;

– емоційна підтримка: батьки здатні висловлювати співчуття, любов і тепле відношення, але дії і емоційне ставлення спрямовані на сприяння фізичному та духовному зростанню дітей, вони відчують задоволення і гордість за успіхи дітей [7].

Благополучність дитини залежить від наявності в батьківському відношенні всіх чотирьох вимірів – контролю, вимогливості до соціальної зрілості, спілкування та емоційної підтримки, тобто оптимальною умовою виховання є поєднання високої вимогливості та контролю з демократичністю і прийняттям.

Отже, психічне здоров'я дитини розглядалося вченими як складне утворення, що включає не тільки психофізіологічний аспект, але й наявність духовності, ідентичності, внутрішньої свободи. Базисним компонентом психічного здоров'я дитини є її емоційне благополуччя в умовах сімейного спілкування. Встановлена залежність дитини від емоційного стану найзначущих для неї людей – батьків.

Список використаних джерел:

1. Руководство практического психолога: психологическое здоровье детей и подростков в контексте психологической службы / Под ред. И. В. Дубровиной. – М., 1995. – 32 с.
2. Мещерякова С.Ю. Психологическая готовность к материнству // Вопросы психологии / Софья Юрьевна Мещерякова. – 2000. – № 5. – С.18-27.
3. Сопрун И.П. Взаимоотношение отдельных показателей особенностей эмоциональной сферы детей шести лет, воспитывающихся в разных социально-психологических условиях / Ирина Павловна Сопрун // Наука і освіта.– 2000.– №5. – С.52